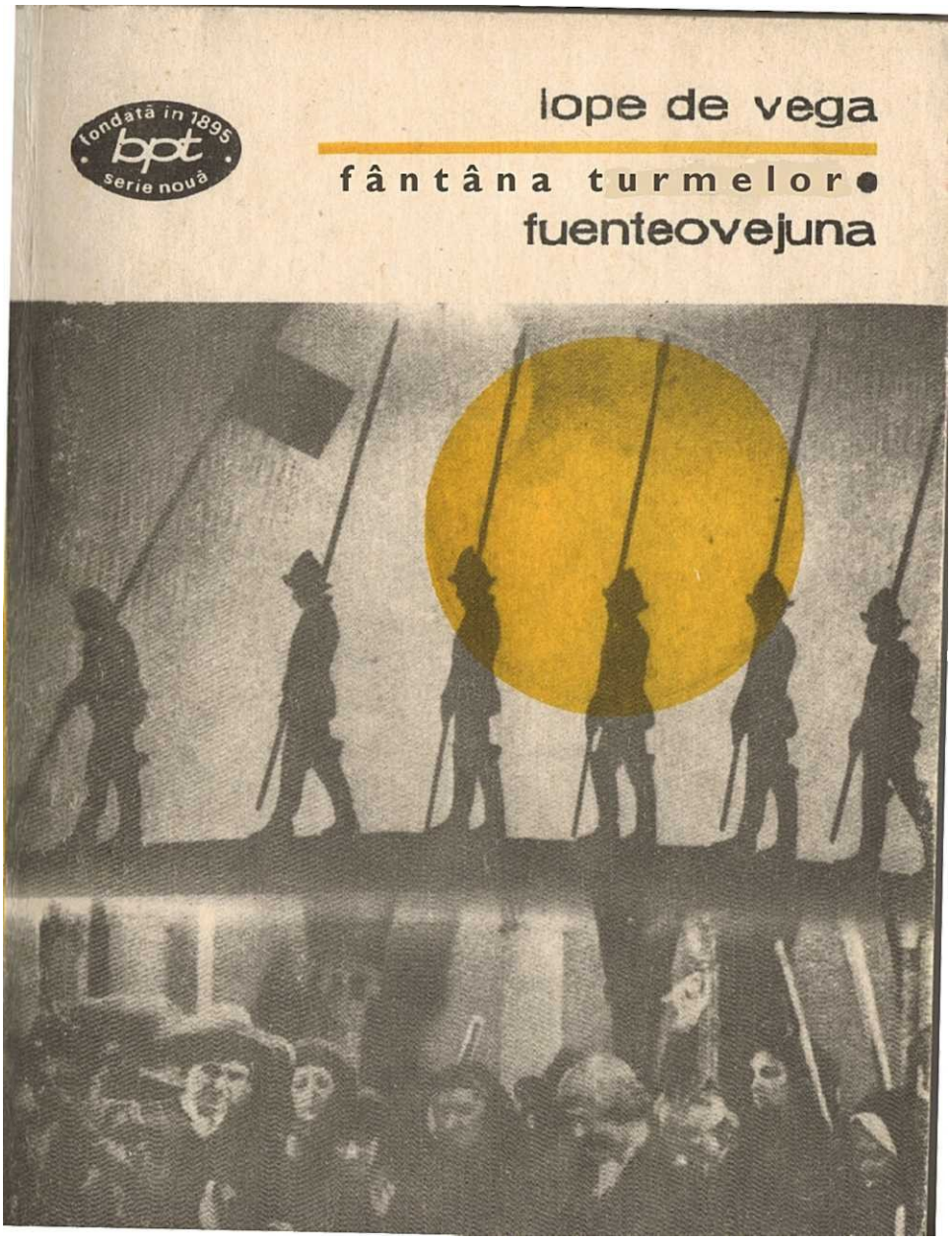

FUENTEOVEJUNA
(fîntîna turmelor)

LOPE DE VEGA

PERSONAJELE

Regele don FERNANDO
Regina dona ISABEL
MAESTRUL DE CALATRAVA
PERNAN GOMEZ
Don MANRIQUE
LAURENCIA
FRONDOSO
PASCUALA
JACINTA
ORTUNO
FLORES
ESTEBAN, *alcalde.*
ALONSO, *alcalde.*
JUAN CEL ROŞU
MENGO
BARRILDO
LEONELO
CIMBRANOS, *soldat.*
UN JUDECĂTOR
UN COPIL
Trei REGIDORI
ŢĂRANI ŞI ŢĂRĂNCI
SOLDAŢI
CÎNTĂREŢI
SUITĂ
Acţiunea se petrece la Fuenteovejuna şi în alte locuri.

ACTUL I

SCENA I
Reşedinţa Maestrului de Calatrava, în Almagro.
COMANDORUL FERNAN GOMEZ, FLORES, ORTUNO

COMANDORUL
Au maestrul a aflat că-s aici ?

FLORES
Da.

ORTUNO
Tînăr foarte e — şi merge prea departe.

COMANDORUL
Ştie şi că sînt chemat
Fernan Gomez de Guzman ?

FLORES
I-o fi scuza-n tinereţe;

COMANDORUL
Dacă titlul de nobleţe
nu mi-l ştie, tot în van
sînt şi mare comandor ?

ORTUNO
Unii,-n jur, nu-l prea învaţă
politeţea.

COMANDORUL
Dar, în viaţă,
nu va fi-un iubit senor.
Cheie este politeţea,
ce deschide uşi şi vreri,
însă duşmănit te ceri
cînd cultivi nepoliteţea.

ORTUNO
De-ar şti nepoliticosul
cît e de urît de-o lume,
cum vor toţi ori să-l sugrume,
ori să-i frîngă-n două osul,
mai degrabă-ar vrea să moară —
n-ar fi nepoliticos.

FLORES
Şi să-l rabzi orgolios !
Chiar că-i aspră, grea povară.
Eh, între egali prostie
e nepoliteţea, dar
între neegali, nu rar,
este semn de tiranie.
Dar ce-ţi pasă c-ai dovada
că un tinerel nu ştie
ce-nseamnă-ndrăgit să fie ?

COMANDORUL
Datoria-i spune spada
ce şi-a-ncins-o, cînd şi-a pus

pe piept crucea Calatravei.
Politeţea,-n culmea slavei,
e de toate mai presus.

FLORES
Vei afla curînd de vor
să vă certe unii.

ORTUNO
Dacă
ai vreo îndoială, pleacă.

COMANDORUL
Vreau să aflu gîndul lor.

SCENA II
MAESTRUL DE CALATRAVA, Suită ; aceiaşi.

MAESTRUL
Fernan Gomez de Guzman,
iartă-mă, dar doar de-un ceas
aflu c-ai făcut popas
pe la noi.

COMANDORUL
Cu slab elan
e primit un om ca mine,
ce din stirpe-şi trage slava.
Eşti maestru-n Calatrava ?
Eu sînt comandor, ştii bine,
şi la dragoste mai multă
m-aşteptam, ca slujitor
al domniei tale.

MAESTRUL
Zor
aş fi dat, te rog, m-ascultă ;
nu ştiam c-ai şi sosit.
Voie dă-mi, cu gînd ales,
tare să te-mbrăţişez.

COMANDORUL
Merit cinstea, negreşit,
căci mi-am pus şi viaţa-n joc,
vîrsta papa să-ţi accepte[1].
Ce de-mpotriviri !

---

[1] *Rodrigo Teltez Giron* era fiul cel mai mic al lui Pedro Giron şi a urmat pe tatăl său în funcţia de mare maestru al Ordini lui de Calatrava (vezi nota de la p. 12) cu reşedinţa la Alinam Avea atunci 8 ani Pînă la 16 ani l-a avut ca ajutor pe unchiul să Juan Pacheco, mare maestru al Ordinului Santiago (n.t.).

MAESTRUL
Da,drept e.
Jur pe aceste cruci de foc,
ce ne stau pe piept, preasfinte,
că de-atunci mai mare-i încă
stima mea — şi mai adîncă,
şi mi-eşti drag ca un părinte.

COMANDORUL
Aşa-mi placi.

MAESTRUL
Pe-acolo cum e
cu războiul ?

COMANDORUL
Pot să-ţi spun
cu ce eşti dator.

MAESTRUL
Fii bun,
spune.

COMANDORUL
Om de nalt renume,
tu, mare maestru, don
Rodrigo Tellez Giron,
prin virtute-ajuns la titlu,
şi prin sînge, cînd ilustrul
tată al domniei tale,
de opt ani în cap, cum ştii,
pentru tine la ăst rang
de maestru renunţat-a,
rang recunoscut apoi
şi-ntărit prin jurăminte,
ca să fie şi mai sigur,
de regi şi de comandori,
apoi prin papala bulă
a lui Pius cel de-al doilea,
şi-apoi prin a papei Paul,
uns fu don Juan Pacheco
maestru de Santiago,
drept al tău co-ajutor.
Dar cum don Juan e mort
şi ţii singur cîrma-n mînă,
chiar dacă de ani puţini,
te gîndeşte că de rude
eşti dator să fii alături,
astăzi, cînd a răposat
don Enrique-al patrulea,
şi cînd vor lui don Alnnso,
rege-al Portugaliei,

care, prin a lui soţie,
al Castiliei regat
1-a primit drept moştenire,
să-i supună pe ai săi
foşti vasali preacredincioşi ;
şi chiar dacă don Fernando,
principe de Aragon,
pentru Isabela cere
moştenirea, dreptul lui
nu e limpede, cum este-al
rubedeniilor tale ;
în sfîrşit, nu-s bănuieli
că nu ar avea Juana
dreptul de succesiune,
ea, pe care-ntîiul frate
al domniei-tale-o ţine
sub ocrotitoare-aripe :
vin deci să te sfătuiesc
să strîngi oşti de cavaleri din
Galatrava şi Almagro
şi să iei în stăpînire,"
repede, Ciudad Real,
ce desparte-Andaluzia
de Castilia... Noi doi
am lua uşor oraşul,
căci îl apără soldaţii
de prin preajmă şi putini
bravi hidalgos, care-i stau
Isabelei strajă şi
rege-l strigă pe Fernando.
Tînăr eşti, Rodrigo. dar
vremea a venit să bagi
groaza-n cei ce clevetesc
că-i prea grea această cruce
pentru umerii tău slabi.
Uită-te cum, din morminte,
marii conţi din Uruena
cei din care tu te tragi,
îţi arată sfinţii lauri,
dobîndiţi de ei în lupte ;
pe marchizii de Villena
şi pe alţi mulţi capi de oaste
vezi cum aripile faimei
abia pot să-i aridice ?
Scoate-ţi spada sclipitoare,
şi fă-i alba lamă, tu,
roşie cum este crucea ;
căci eu n-aş putea să-ţi spun
maestru al crucii roşii,
ce o porţi pe piept, cît timp
spada ta e încă albă.
Crucea de pe piept şi crucea

de la şold se cere roşii
să arate, amîndouă,
iară tu să fii Giron,
plin de slavă în slăvitul
templu-al marilor străbuni.

MAESTRUL
Fernan Gomez, toate cele,
eu, în împărţeala asta,
face-le-oi cum cere casta
rubedeniilor mele.
Iar dacă Ciudad Real
cere-se întîi să cadă,
ai s-o vezi îndată pradă
unui fulger, triumfal.
Dacă-s tînăr şi-al meu unchi
a murit, nu creadă nime
vitejia din vechime
că s-a stins în al său trunchi,
căci duşmanii mi-oi străpunge
cu-acest fier: al spadei lucii,
seamănă să-i fie crucii
îmbăiată-n roşu sînge.
Însă, unde stai ? Soldaţi
ai destui ?

COMANDORUL
Puţini —dar dacă
vrei să lupte, or să-ţi placă :
sînt ca nişte lei turbaţi,
în Fuenteovejuna[2]
oamenii-s sărmani şi nu-s

buni de luptă, mai presus,
pentru ei, dintotdeauna,
muncile la cîmp fiind.

MAESTRUL
Stai acolo, deci ?

COMANDORUL
Da, casă
am în aste turburi vremi,
ce le-nfrunţi şi le blestemi,
chiar acolo, bine-aleasă.
Dar tu oameni ai destui
buni aici să nu rămînă.

---

[2] *Fuenteovejuna,* localitate în nord vestul provinciei Cordoba la hotarul cu Extremadura, aparţinea din vechime Cordobei, dar regele Enrique al IV-lea a dăruit-o magistrului ordinului de Calatrava, Pedro Giron. Faţă de această samavolnicie,, municipalitatea Cordobei a protestat, iar regele a fost obligat să revină. Dar în 1468, comandorul Fernan Gomez de Guzman ocupă cu armele localitatea Fuenteovejuna şi o declară proprietatea sa, făcîndu-și acolo o reşedinţă şi exploatînd crunt populaţia locală. Este omorît de ţăranii răsculaţi (1476), iar localitatea redată Cdrdobei (n.t)

MAESTRUL
Azi lua-voi lancea-n mină ;
şi în şa am să mă sui.
(Ies din scenă,)

SCENA III
Piaţă în Fuenteovejuna.
LAURENCIA, PASCUALA

LAURENCIA
Ah, de nu s-ar mai întoarce !

PASCUALA
Eu credeam că o să-ţi pice
greu plecarea lui de-aice.

LAURENCIA
Of, dea Domnul să se-nţarce
de Fuenteovejuna.

PASCUALA
Mîndre foc şi-ncrîncenate
mai văzut-am, din păcate,
Laurencia, nu una,
dar li se topea curînd,
precum untul, inimioara.

LAURENCIA
Ba eu n-am să-ndur ocara ;
mi-s stejar vînjos,oricînd.

PASCUALA
Lasă, tu...,Nu spună nime
„N-am să beau din ăst izvor."

LAURENCIA
Eu voi spune-o, chiar de mor
chiar hulită de mulţime.
Păi, la ce mi-ar prinde bine
să-l iubesc pe comandor ?
Pot cu mine să-l însor ?

PASCUALA
Nu.

LAURENCIA
M-aş face de ruşine.
Ştii doar cîte fete bune,
ce-au crezut în el odată,
au azi cinstea greu pătată.

PASCUALA
Asta zău c-ar fi minune,
ca să-i scapi din mină tu.

LAURENCIA
Pascuala, uite,-acu
patru săptămîni sînt, bune,
de cînd tot mi-aţine calea,
dar în van codoşul lui,
Flores, bate, ce să-ţi spui,
cu-alt isteţ, Ortuno, valea.
Ştii că mi-au adus în dar,
de curînd, de toate cele,
un şirag de. mari mărgele
şi un piaptăn, şi-un pieptar ?
Cîte-n stele, cîte-n lună
despre-al lor stăpân mi-au spus,
de m-au speriat nespus.
Dar mi-am zis doar : ,,Na-ţi-o bună
Nu-s de cumpărat, flăcăi !"

PASCUALA.
Unde ţi-au vorbit ?

LAURENCIA
La rîu,
acu-s şase zile.

PASCUALA
Iîu,
ăştia mi-s vulpoi şi răi,
şi-or să te-amăgească rău,

LAURENCIA
Ce ? Pe mine ?

PASCUALA
Ba pe popa !

LAURENCIA
Chiar de-s mică, nu zi hopa ;
nu-i pic eu în gheare, zău.
Mie, Pascuala dragă,
să mă scol în zori îmi place,
slana să mi-o frig în pace;
pe jar viu, felie-ntreagă,
spre-a da gust unui covrig,
din cuptor scos, rumeior ;
să-i fur mamei din urcior
de vinaţ măcar un pic.
Şi la prînz îmi place, cînd
carnea şi cu varza fac

spume-n crătiţi, sub capac,
sfîrîind plăcut, dansînd.
Sau, cînd de la lucru vin,
ce-mi mai plac, ah, măiculiţă,
vinetele cu costiţă,
osteneala să-mi alin.
Între prînz şi cină,-apoi,
cîte-un strugur bine prinde-mi.
Domnul apere de grindeni
via ce-o avem şi noi.
Iar la cină,-i o minune
tocăniţa cu ardei
şi-apoi somnul, cu temei,
după blîndă rugăciune.
Astea-mi plac, nu viclenia
dragostelor ălor mari,
care-s nişte potlogari
ce, cu toată osîrdia,
ne tot chinuie în viaţă,
căci ne duc cu vorba dulce..
Mulţumiţi merg să se culce
şi se scoală plini de greaţă.

PASCUALA
Daa,-s nerecunoscători,
după drăgosteală, cum
vrăbiile ce, duium,
iarna vin la lucrători,
pe acas', de cînd mă ştiu,
căci, cum cîmpu-ngheaţă, vin
pe acoperiş străin,
milogindu-se, „piu, piu",
pînă prind să ciugulească
niscaiva fărîmituri ;
dar cînd iarăşi vin călduri
şi prind cîmpuri să-nflorească,
nu mai vin cu-acel „piu, piu"
ci, uitînd de găzduire,
ţopăind, te scot din fire,
cînd cu scîrbă fac „ptiu, ptiu !"
Da, bărbaţii toţi aşa-s :
cît ne vor, le sîntem dorul,
viaţa, patima, fiorul
însă doar pentru un ceas.
Dar cînd focul li s-a stins,
nu ne giugiulesc. „piu, piu";
ci ne-alungă c-un „ptiu, ptiu”
şi sudalme, dinadins.

LAURENCIA
În nici unul să nu crezi.

PASCUALA
Da, că nu-ţi aduc folos.

SCENA IV
MENGO, FRONDOSO, BARRILDO, aceleaşi.

FRONDOSO
Măi, Barrildo, arţăgos
cum eşti tu nu-i altul...

BARRILDO
Vezi,
totuşi este cineva
bun dreptatea să ne-o-mpartă.

MENGO
Însă ca ortaci la toartă,
noi să hotărîm aşa :
dacă-mi dau dreptate mie,
fiecare-mi dăruieşte
lucru bun, de preţ, fireşte.

BARRILDO
Eu şi zic, aşa să fie ;
dar de pierzi, ce dai în dar ?

MENGO
Scripca mea de cimişir,
ce-o socot un chilipir
mai de preţ ca un hambar.

BARRILDO
S-a făcut.

FRONDOSO
Dar am ajuns?
Doamnelor, mă plec supus.

LAURENCIA
Cum, Frondoso ? *Doamne*-ai spus ?

FRONDOSO
După moda nouă-i uns
licenţiat — bacalaureatul ;
orbul — chior ; şi chiomb — şpanchiul
şchiopul — şubred ; ghiuj — diliul ;
cuminţel— neobrăzatul ;
tontul — om cu mintea-ntreagă ;
strîngător — uns e-un zgîrcit ;
ager — uns un ochibelit

şi buzatul — gură-fragă ;
om dibaci — nepriceputul ;
om de duh — înf igăreţul ;
uns drept brav e nătăfleţul
şi descurcăreţ — limbutul;
bun ortac — neisprăvitul ;
om sfios — fricosul, laşul ;
îndrăzneţ uns cîrcotaşul
şi zburdalnic uns — smintitul,
seriosul -— mohorit ;
demn de cinste — om ul chel;
graţios-— un ins tembel ;
baba — reazem hotărît ;
e bubosul — pistruiat ;
cumpănit — un ins trufaş ;
şmecheru-i numit-poznaş ;
cocoşatu, — ncovoiat.
Doamne dacă v-am numit,
imit, deci, un obicei.
Pot vorbi aşa, de vrei,
orişicît la nesfîrşit.

LAURENCIA
La oraş, Frondoso, mulţi
sînt politicoşi, vorbind
cum spui tu ; dar eu mă prind
că la sate poţi s-asculţi
inşi cu limba mai spurcată,
guri care cuvin tul scotu-1
pe de-a-ndoaselea.-ntru totul

FRONDOSO
Spune-mi cum adică ?

LAURENCIA
Iată :
Seriosul — e-un posac;
sincerul — fără ruşine ;
blîndul— fără sînge-nvine ;
cel ce mustră — un gînsac ;
cel ce sfaturi dă — o plagă :
cel filotim — nătărău ;
cel drept — aspru, crud şi rău
cel cucernic — fire bleaga ;
cel statornic — *un* mîrlan ,
un lingău — politicosul;
un viclean — cuviinciosul;
cel cinstit — un mocofan ;
meritul — noroc curat e ;
adevărul — neghiobie ;
un necaz — vinovăţie,
iar răbdarea — laşitate.

E-o netrebnică nevasta
bună ; hîdă — cea frumoasă
cea cinstită — păguboasă...
Ei, şi-acum, cu asta, basta !

MENGO
Eşti un drac împieliţat!

BARRILDO
Are duhul pişicher.

MENGO
Pumni de sare şi piper
popa-n baie ţi-a turnat.

LAURENCIA
Dar ia zi, ce rămăşag
vă aduce-aici ?

FRONDOSO
Ascultă..!

LAURENCIA
Haide, fără vorbă multă ,
uite, cu urechea trag.

FRONDOSO
Cred în judecata ta.

LAURENCIA
Care e prinsoarea ? Zi-i !

FRONDOSO
Eu şi cu Barrildo, ştii,
contra Mengo...

LAURENCIA
Dar ce zice
Mengo ?

BARRILDO
Că n-ar fi pe lume
lucruri care sînt şi-au nume.

MENGO
Da, morţiş susţin şi-aice
că nu este.

LAURENCIA
Ce nu este ?

BARRILDO

Dragoste.

LAURENCIA
E prea de tot!

BARRILDO
Chiar aşa şi eu socoti
De n-ar fi — ce mai poveste ! –
n-ar mai dăinui nici lumea,
cîtă-o vezi şi nu o vezi.

MENGO
Nu ştiu să filozofez,
nici citi — ar fi minunea !
însă dacă-ntre stihii
e discordia stăpînă
şi primim în trup, în vină,
de la ele, sucuri vii
şi tristeţe, şi mînie,
flegmă, sînge — totu-i clar.

BARRILDO
Cerul şi pămîntul doar,
sînt, măi Mengo, armonie
şi-armonia e iubire,
căci concordie înseamnă.

MENGO
Peste tot iubirea-i doamnă,
dacă vine de la Fire.
Dragostea ocîrmuieşte
toate lucrurile lumii ;
ţine-n frîu întinsul humii,
cer, fiinţe şi, fireşte,
toate, precum li-i umoarea,
cîrmuite-s de iubirea
ce le-ajută dăinuirea,
precum le păstrează starea.
Mîna-mi apără obrazul,
lovituri de vin spre mine ;
fug picioarele, fug bine,
de mă hăituie necazul.
Ochiu-şi trage văl de pleoape,
cînd primejdii stau să-l pască
şi-asta-i dragoste firească.

PASCUALA
Păi, gîndiţi la fel aproape !

MENGO
Ba, nici gînd, căci fiecare
doar pe sine se iubeşte.

PASCUALA
Mengo minţi ! Au nu fireşte
un bărbat iubeşte tare
o femeie ? La jivine
n-afli dragoste ?

MENGO
Te mire
faptul : asta nu-i iubire,
ci-i doar dragoste de sine.
Căci ce-i dragostea ?

LAURENCIA
Dorinţă
de frumos, de frumuseţe.

MENGO
La ce-i bună ?

LAURENCIA
Să răsfeţe
şi să bucure-o fiinţă.

MENGO
Cred şi eu — dar bucuria
asta nu e pentru sine ?

LAURENCIA
Este.

MENGO
Deci doresc un bine
ce-i încîntă şi el, şi ea ?

LAURENCIA
Da.

MENGO
Păi asta nu-i deloc
dragoste — nu-i nicăierea,
cînd doar mie-mi fac plăcerea
şi cînd totul vreau, pe loc.

BARRILDO
Popa, ce ne spune-atîtea,
ne-a vorbit de Platon, care
sufletul iubea, se pare,
şi, din ce iubea, virtutea.
Platon asta ne învaţă.

PASCUALA

Da,-i o chestie grozavă ;
cărturarii ăi cu glavă
cu de-al de-astea ne răsfaţă,
din academii şi scoale.

LAURENCIA
Bine zice Pascuala
despre ce ne-nvaţă şcoala ;
nu te supăra matale,
Mengo, zi mulţam că, ţie,
cerul nu-ţi dă dragostea.

MENGO
Tu iubeşti ?

LAURENCIA
Doar cinstea mea.

FRONDOSO
Deie-ţi Domnul gelozie !

BARRILDO
Cine-a cîştigat ?

PASCUALA
În asta, ori, ţîrcovnicul,
ori popa,
cît ai zice ho pa, hopa,
vă va lămuri — şi basta.
Laurencia nu ştie
ce-i iubirea... Nici eu, iată,
nu-s cu ea îndătinată.

FRONDOSO
Suferi-veţi din mîndrie !

SCENA V
FLORES, aceiaşi.

FLORES
Domnul, oameni burii, v-ajute

PASCUALA
Slugă e la comandor.

LAURENCIA
Ah, cumetre, pici ca-n zbor —
dar de unde, fercheş-cute ?

FLORES
Nu vezi ? Vin de la război.

LAURENCIA
Vine don Fernando deci ?

FLORES
Da, slăvit să fie-n veci,
chiar de ne-a costat pe noi
lupta asta oameni, sînge !

FRONDOSO
Ia zi, cum a fost ?.

FLORES
Au cine
poate povesti ca mine ?
Martor luptelor nătînge
fost-am doar... Cînd a-nceput
bătălia pentru-acest
orăşel, ce se şi cheamă
de pe-acum Ciudad Real,
adunatu-s-a o oaste
sub al marelui maestru
steag — adică două mii
de vasali viteji, de viţă,
şi trei sute călăreţi,
şi călugări, şi mireni,
căci i-ndatorează veşnic
crucea roşie pe toţi
cei care pe piept o poartă,
chiar de-s fraţi din ordin sacru,
căci cînd vorba e de mauri,
faptul este de-nţeles.
Tînărul viteaz purta
tunică frumoasă, verde,
toată cusături de aur,
încît numai la-nădirea
zalelor se mai zărea
că e bine prinsa în
şase chestori măiastre.
Călărea un cal rotat,
mîndru şi puternic, care
se-adăpase-n rîul Betis
şi păscuse iarba grasă
de pe madurile lui.
Moţu-i era prins în panglici
dintr-o piele de elan
şi-mpletit în albi cîrlionţi,
ce păreau că-s pete albe
peste-o spumă de ninsoare.
Cot la cot cu el, Fernan
Gomez seniorul nostru,
pe un şarg, cu negre-corb

atît coama cît şi coada,
mîndru călărea şi ţanţoş.
Peste zaua lui turcească,
mantia şi grumăzarul
îşi vădeau, cu perle de-aur.,
tivul lor portocaliu.
Coifu-mpodobit cu pene
albe mai părea să schimbe
sclipătul portocaliu,,
într-o chingă roşie-albă,
braţu-i legăna nu lancea,
ci un trunchi de frasin lung,
ce-i temut pînă-n Granada.
Ci oraşul tot aleargă,
(parcă văd şi-acum !) la arme,
toţi strigînd că vor rămîne
credincioşi pînă la moarte
sceptrului castilian.
Dar năvală dă maestrul,
peste ziduri, peste oaste
şi,-n curînd pe toţi cei care
Vrut-au a-i păta onoarea,
puse a-i scurta de cap ;
şi poruncă mai dădu
ca mulţi oameni mai de rînd
biciuiţi să fie-n public,
cu căluş în gură toţi.
În Ciudad Real acum
e temut şi e iubit
şi toţi cred că dacă, tînăr,
a răzbit să lupte, să
pedepsească şi să-nvingă,
fi-va, mai tîrziu, un fulger
peste Africa mănoasă
şi mulţimi de semiluni
crucii roşii va supune.
Comandorului, precum
tuturor ce-au fost cu dînsul,
le-a făcut atîtea daruri
de părea că tot oraşul
ar fi fost moşia lui.
Ei, dar muzica se-aude..
Să-l primiţi cu voioşie,
căci pentru izbînditori
aurul cel mai ele preţ
este-nsufleţirea plebei.

SCENA VI
COMANDORUL, JUAN CEL ROŞU, ESTEBAN, ALONSO, ORTUNO, Cîntăreţi, Ţărani.

CÎNTAREŢII
(cîntă.)
Fii binevenit,
mare comandor,
ce supui pămînturi
şi-i ucizi pe duşmani.
Să trăiaşcă-n veci
Guzmanii, Gironii.
Blînd în timp de pac,
jude drept să fie.
I-a învins pe mauri,
cei tari ca stejarii ;
Din Ciudad Real
vine-nvingător.
Steaguri el aduce-n
Fuenteovejuna.
Mulţi ani să trăiască
mîndrul Fernan Gomez !

COMANDORUL
Eu tîrgului întreg îi mulţumesc
că dragoste fierbinte îmi arată.

ALONSO
S-arate-un pic doar poate,-n chip firesc,
din dragostea prea binemeritată.

ESTEBAN
Alcalzii din Fuenteovejuna
te roagă toţi, cu inima curată,
ca să primeşti un dar ce noi, întruna,
îl socotim prea mic, adus în care.
Urări de bine îi vor fi cununa,
căci avuţii prea multe tîrgul n-are.
Ci iată două coşuri mari cu vase
de lut smălţat — şi-un cîrd de gîşte,
ce capetele-şi scot gălăgioase,
nălţînd izbînzii tale osanale.
Şi zece porci săraţi, şi şunci gustoase,
cum şi păstrămuri vin pe-aceeaşi cale,
ca ambra mai plăcute la miroase.
Claponi,, găini, o sută de perechi
ce şi-au lăsat cocoşii-n văduvie,
prin -aste sate de prin preajmă, vechi.
N-au arme şi nici cai de călărie
sătenii, însă au, din vremi străvechi,
iubirea de vasali în suflet vie.
Prinos al dragostei, şi blănuri vin,
la lungi asedii să-ţi înfofoleşti
războinicii, în ierni cu ger hain,
mai bine ca-n armuri cavalereşti.

În poloboace-ţi mai aducem vin,
şi brînză-n putini, şi mărunte lucruri,
cu toţi ai tăi, apururi şi din plin,
de sănătate multă să te bucuri.

COMANDORUL
Mulţumesc, alcalzi... Cu bine,
mergeţi sănătoşi...

ALONSO
în tihnă,
limpede-i că de odihnă
să ai parte se cuvine.
Nu cu crengi şi prapuri — iartă —
se cerea să-mpodobim
pragul casei şi-astă poartă,
ci cu perle şi chilim
de prin ţări orientale.

COMANDORUL
Aţi făcut pre cît puteţi...
Deci, cu bine...

ESTEBAN
Cîntăreţi,
mai cîntaţi Domniei sale !

CÎNTAREŢU
(cîntă.)
Fii binevenit,
mare comandor,
ce supui pămînturi
şi-i ucizi pe duşmani.
(Ies din scena Alcazii. Ţăranii şi Cîntăreţii.)

SCENA VII
COMANDORUL, LAURENCIA, PASCUALA,
ORTUNO, FLORES

COMANDORUL
Voi rămîneti.

LAURENCIA
Ce poruncă
dai senor?

COMANDORUL
Tot mîndră, hai ?
Şi cinstire tot nu-mi dai ,
drac împielitat de pruncă ?

LAURENCIA
Pascuala, tie,-ncalte,
ţi-a vorbit ?

PASCUALA
Nici gînd.

COMANDORUL
Ba tie,
preafrumoasă fiară vie,
şi codanei celeilalte.
Ce, nu sînteţi ale mele ?

PASCUALA
Sîntem, dar pentru-altă treabă.

COMANDORUL
Hai, intraţi aici, degrabă,
treceţi pragul, frumuşele,
unde şi-alţii sînt.

LAURENCIA
De-ar fi
şi alcalzii, căci şi tata
e alcalde...

COMANDORUL
Flores !

FLORES
Gata,
la poruncă !

COMANDORUL
Poţi ghici
de ce nu sînt ascultat ?

FLORES
Hai, intraţi !

LAURENCIA
Jos laba !

FLORES
Proaste
sînteţi !

PASCUALA
Ei, cu de-alde aste
nu ne duci... Cum -am intrat,
uşa-nchizi.

FLORES
Vrea să v-arate
prada.

COMANDORUL
(aparte, lui Flores.)
De cum intră,-ncui,
(Intră în casă;)

LAURENCIA
Flores, lasă-ne !

FLORES
Ce spui ?

LAURENCIA
Vrem să ne vedem plecate.

ORTUNO
Păi, cu darurile-ncoace
v-au adus.

PASCUALA
Ei, i-auzi ! Zău ?
Valea, Flores, că-i de rău !

FLORES
Da-ncăpăţînate-s, drace !

LAURENCIA
Ce, stăpînul vostru n-are
carne,-acum, destulă ?

ORTUNO
Lasă,
carnea vostră-i mai gustoasă.

LAURENCIA
Hai, te cară la plimbare !
(Ies amîndouă din scenă.)

FLORES
Ei, Ortuno, e de rău ;
de-om intra cu mina goală,
ne va trage-o săpuneală
de-om vedea pe dracu, zău.

ORTUNO
De eşti slugă — astăzi calea !
Cheag de vrei să prinzi, îţi duci
crucea grea cum poţi s-apuci,

ori îţi iei îndată valea.
(Ies din scenă.)

SCENA VIII
Reşedinţa regală din Medina del Campo.
REGELE, don FERNANDO, REGINA ,
dona ISABEL, dm MANRIQUE, Suită.

DONA ISABEL
Cred, senor, că ne pîndeşte
grea primejdie, cînd oşti
strînge-Alfonso, cum cunoşti.
Mult mai bine-ar fi, fireşte,
noi să i-o luăm nainte,
cît primejdia-i mai mică
şi cît oastea inamică
nu ne ia pe toţi drept ţinte.

REGELE
Aragonul şi Navarra
ne sar iute-n ajutor,
iar Castilia, cu spor,
strînge oşti din toată ţara ;
deci sînt gata, pe duşman
să-l lovesc oricând, de moarte.

REGINA
Place-mi, rege, că eşti foarte ;
hotărît ca suveran.

DON MANRIQUE
Au venit doi regidori
din Ciudad Real, la rege.
Îi primeşti ?

REGELE
Se înţelege ;
pot să intre-ncrezători.

SCENA IX
Doi REGIDORI, aceiaşi.

ÎNTÎIUL REGIDOR
Rege mare şi catolic,
don Fernando, care eşti
în Castilia trimis,
chiar din Aragon, de ceruri,
scut şi sprijin să ne fii, —
am venit cu umilinţa.
şi rugare către tine,

tocmai din Ciudad Real
şi în numele cetăţii,
ca să-ţi cerem ocrotire.
Fericiţi eram, o, rege,
credincioşi vasali să-ţi fim,
însă vitregia sorţii
ne-a împins pe-un drum potrivnic,
căci faimosul cap de oaste
Rodrigo Tellez Giron,
care-i nentrecut în lupte
şi-a ajuns, nespus de tînăr,
nalt maestru-n Calatrava, —
vrînd moşia să-şi lărgească
şi să crească mult în slavă
al său ordin preaînalt,
strînsu-ne-a-n cumplit asediu.
Scut am stat cu vitejie
şi elan cetăţii noastre,
încît sîngele în valuri
roşii se scurgea pe străzi.
A luat cetatea, totuşi,
însă n-ar fi izbutit,
dacă nu-i da Fernân Gomez
ajutor şi sfat întruna.
El e-acum stăpîn acolo,
iară noi, vasalii tăi,
fără voie,-ai săi vom fi,
de nu-ntorci a sorţii roată.

REGELE
Unde se-află Fernan Gomez ?

ÎNTÎIUL REGIDOR
În Fuenteovejuna
cred că stă, căci e stăpîn
peste tîrg şi are-acolo
casă — şi acolo poate,
dincolo de-nchipuire,
pe supuşii lui să-i ţină
robi în jugul samavolnic.

REGELE
Dar aveţi vreun cap de oaste ?

AL DOILEA REGIDOR
Nu avem, senor, niciunul,
căci un nobil n-a scăpat :
toţi sînt prinşi, răniţi sau morţi.

DONA ISABEL
Neîntîrziat se cer
lucrurile îndreptate,

căci, altfel, duşmanul poate
să tot crească în putere.
Portughezul rege,-acum,
poate, îmbrăcînd armura,
iute, prin Extremadura,
lesne să-şi deschidă drum,

REGELE
Don Manrique, ia-ţi companii,
două — şi te du eu ele
să-i stai scut cetăţii mele,
spulberînd din ea duşmanii.
Contele de Cabra, care
e un Cordoba vestit,
te urmeze negreşit,
ca-i viteaz de seamăn n-are.
Eu aşa cred că e bine ;
treci nentîrziatia faptă,

DON MANRIQUE
Hotărîrea-i înţeleaptă,
rege — vrednică de tine.
I-oi zdrobi cît, palpitîndă,
inima mi-o bate-n piept.

REGINA
Eşti, în luptă, dîrz şi drept –
sîntem siguri de izbîndă.
(Ies din scenă.)

SCENA X
Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
LAURENCIA, FRONDOSO

LAURENCIA
Rufele mi le-am lăsat
doar pe jumătate stoarse,
ca să plec de lîngă rîu,
să nu dau prilej de birfe
şi să-ţi spun, Frondoso, că
tîrgul nostru cleveteşte
că te plac şi că mă placi.
Zău, aşa nu se mai poate,
căci ne tot pîndesc cu ochii
şi, cum tu eşti un flăcău
dintre cei dibaci în toate,
întrecîndu-i mult pe alţii,
şi prin trai îmbelşugat,
şi prin vino-ncoace-ncît
nu-i flăcău şi nu e fată,
pe cîmpie şi-n dumbravă,

care să nu spună azi
că doar una sîntem noi ;
şi cu toţii-aşteaptă ziua
cînd părintele Chamorro
va să ne binecuvînte
aşteptata cununie,
predicînd de la amvon.
Tu, mai bine, grijă ai,
măi, Frondoso, ca, la toamnă,
lui să-i fie plin hambarul
şi-n butoaie s-aibă vin,
că mi s-a urît şi mie
cu aceste-nchipuiri.
Eu am somn tihnit şi, zău,
nu mă rod asemeni griji.

FRONDOSO
Laurencia, frumoaso;
tare crudă eşti cu mine,
cînd tu ştii că mor de dor
să te văd şi să te-aud.
Dacă ştii că visul meu
este să mă-nsor cu tine,
rău îmi răsplăteşti iubirea.

LAURENCIA
Dau şi eu cit pot, Frondoso.

FRONDOSO
Oare este cu putinţă
ca deloc să nu te doară
faptul că mă perpelesc,
că nu beau şi nu mânînc,
Cum poţi fi atît de crudă
tu, cînd ai un chip de înger ?
Doamne, ah, turbez de ciudă !

LAURENCIA
Vino-ţi, măi, Frondoso, -n fire.

FRONDOSO
O să-mi vin în fire cînd,
ca doi gingaşi porumbei,
la biserică, iubito, cioc în
cioc şi gîngurind,
ne vom duce amîndoi.

LAURENCIA
Lui Juan cel Roşu spune-i
asta, căci e unchiul meu
şi pot multe să se-ntîmple,
chiar dacă prea drag nu-mi eşti.

FRONDOSO
Doamne, vine seniorul !

LAURENCIA
Poate-i dus la vînătoare ;
ia ascunde-te-n tufişuri.

FRONDOSO
Ah. plesnesc de gelozie !
(Se ascunde.)

SCENA XI
COMANDORUL, cu o arbaletă;
LAURENCIA, FRONDOSO,ascuns

COMANDORUL
Ah, nu-i rău deloc să umbli
să vînezi un căprior
şi să dai de-o căprioară
preafrumoasă... Zău, nu-i răii !

LAURENCIA
Ia, mă odihneam oleacă,
după ce-am spălat la rufe,
dar mă-ntorc la rîu, poruncă
dacă-mi dă Domnia ta.

COMANDORUL
Ah, nespusa ta cruzime,
Laurencia, frumoaso,
zău că urîţeşte nurii
ce ţi-i dete cerul sfînt,
de te fac să pari un monstru
însă dacă alte daţi
ai fugit de ale mele
drăgăstoase rugăminţi,
mi-i, aici, prieten cîmpul
tainic şi pustiu şi mut.
Tu să fii atît de mîndră,
încît chipul să-ţi întorci
de la seniorul tău,
ah, deloc nu se cuvine.
Oare nu mi s-a supus
tînăra Sebastiana
a lui Pedro, zis cel Gras,
chiar dacă ştia o lume
că era căsătorită ?
Ori nevasta lui Martin
Paso, la doar două zile
după vesela lor nuntă ?

LAURENCIA
Da, senor, însă ştiu toţi
că li se dusese buhul
că umblaseră cu alţii
pe a dezmăţării cale,
căci ari fost flăcăi destui
ce s-au desfătat cu ele.
Mergi, senor, cu Dumnezeu
şi vînează-ţi căpriorul,
căci de n-aş vedea că porţi
pe-al tău piept această cruce,
zău c-aş zice că eşti dracu',
căci prea mult mă ispiteşti.

COMANDORUL
Tu eşti dracul gol, codano !
Ia să-mi pun jos arbaleta.
(Lasă arbaleta la pămînt.)
.....[3]
Mîinile la treabă treacă,
fără vorbă multă !

LAURENCIA
Cum ?
Ce faci ? Ţi-ai ieşit din minţi ?

COMANDORUL
Nu te-mpotrivi !

FRONDOSO
(din tufiş.)
De-i iau
arbaleta, n-o să poată
el la umăr să şi-o pună.
(Ridică arbaleta.)

COMANDORUL
Ei, destul ! Stai blinda !

LAURENCIA
Ceruri,
ajutaţi-mă !

COMANDORUL
Dar singuri
sîntem, fată — nu te teme.

FRONDOSO
O, mărinimos senor,
Lasă fata asta-n pace,

[3] Lipsă versuri în original

că de nu, ilustru-ţi piept
va sta ţintă şi mîniei,
cum şi supărării mele,
chiar de porţi o sfîntă cruce.

COMANDORUL
Ciine, marş de-aici !

FRONDOSO
Nu-s cîine !
Laurencia, hai, fugi !

LAURENCIA
Oh, Frondoso, să ai grijă
de ce faci.

FRONDOSO
Fugi, fugi odată,
(Laurencia iese din scenă.)

SCENA XII
COMANDORUL. FRONDOSO

COMANDORUL
Bată-l Dumnezeu pe cel
ce de armă se desparte !
Arbaleta mi-am lăsat
jos, vînatul să nu-l sperii.

FRONDOSO
Vezi, senor, de seamă bagă,
că apăs — şi mori pe loc.

COMANDORUL
A fugit... Mîrlane, zvîrle
arbaleta ! Fă ce-ţi spun,
ticălosule nemernic !

FRONDOSO
Cum ? Să-mi iei cu arma viaţa ?
Vezi, senor, că este surdă
dragostea şi nu ascultă
de porunci — cînd stă pe tronu-i.

COMANDORUL
Ce ! Un om viteaz ca mine
spatele o să-i întoarcă
unui ţărănoi ? Hai, trage,
laş infam — şi te păzeşte,
căci sînt gata chiar să-ncalc

legile cavalereşti.

FRONDOSO
Ba, nici gînd să trag.. Eu mi-s
mulţumit cu starea mea,
şi cum sînt silit să-mi apăr
viaţa greu primejduită,
plec cu tot cu arbaletă.
(Iese din scenă.)

COMANDORUL
Ce-ntîmplare neplăcută !
Însă mă voi răzbuna
crunt pentru sfruntarea asta.
Ah, de ce nu m-am luptat,
chiar aşa, cu el ? O, ceruri,
simt că mor de grea ruşine !

ACTUL II

SCENA I
ESTEBAN, un REGIDOR

ESTEBAN
Cum sănătate î li urez, doresc
să ţinem strîns grînetul în hambare.
începe anul prost şi nefiresc ;
deci, pentru ceasuri grele, la păstrare
să ţinem grîna, spre folos obştesc

REGTDORUL
Mereu am zis : se cere grijă mare
cînd trebile obşteşti îţi sînt povară.

ESTEBAN
Părerea comandorului se ceară,
căci astrologii sînt neştiutori,
dar capetele-mpuie ei, din greu,
cu taine mari care, adeseori,
ştiute-s doar de bunul Dumnezeu,
vorbind, ca teologii visători,
despre trecut şi viitor mereu.
Dar de întrebi ce numai ieri a fost,

ci nu ştiu al trecutei zile rost,
Ce, oare norii stau la ei în casă ?
Şi mersul tainic al atîtor astre ?
Pe unde văd ei, de ne bagă-n groază,
ce se petrece-n slăvile albastre ?
Pe semănat nu plin o dare grasă,
cum şi pe grîu şi orzurile noastre,
pe castraveţi, pe verze şi dovleci,
cînd li-s găoazele dovleci în veci.
Spun că-n ăst an un mare om va piere,
şi piere unul tocma-n Transilvania ;
că vin va fi puţin, dar multă bere
va ferici,-n acelaşi an, Germania ;
că n-or avea gasconii multe mere
şi tigrii înmulţi-s-or în Hircania,
de pînă semeni, ori nu semeni, iată
că te apucă iarna-ncrîncenată.

SCENA II
LEONELO, BAR1LDO. aceiaşi.

LEONELO
Tîrziu picarăm prinsă văd că este
bîrfelniţa.

BARRILDO
Cum. Cu în Salamancă ?

LEONELO
Povestea-i lungă.

BARRILDO
Prins-am eu de veste
că-nveţi cît Bartolo şi-ţi merge fleanca...

LEONELO
Nici cit unui frizer... E o poveste
cu facultatea asta : dai la bani, ca
să-nveţi amestecat.

BARRILDO
Ești cărturar!

LEONELO
Am învăţat temeinic multe, dar...

BARRILDO
Se tipăresc atîtea cărţi acum,
că toţi se socotesc mari cărturari.

LEONELO
Ba, greu fiind s-alegi dintr-un duium
de cărţi, sînt înţelepţii tot mai rari ;
în minţi e-un talmeş-balmeş — şi simţi cum
zadarnice-s sforţările prea mari.
Cum titluri multe,-n raft, îţi dau de furcă,
şi cel eu cartea-ndătinat o-ncurcă.
Tiparul e o artă minunată
şi a vorbi-mpotrivă-i n-o să-ncerc,
căci pentru veacuri păstrător se-arată,
de opere, ce-n veci nu se mai şterg
din minţi. E arta asta inventată
de-un neamţ vestit, pe nume Gutenberg.
Născut în Mainz, e întrecută-n toate
de faimă marea lui însemnătate.
Dar mulţi din cei ce-aveau înrîurire
prin tipărita slovă şi-o pierdură.
Mulţi tipăreau, în vorbe fără şire,
prostii, sub nobilă iscălitură ;
mulţi, duşmănind vreun ins eu îndîrjire,
pun sub tipar cîte-o mîzgălitură
şi o împrăştie-n întreaga lume,
sub al urâtului de dînşii nume.

BARRILDO
Eu, Leonelo, nu cred asta.

LEONELO
Prostul
pe cărturar e drept să se răzbune.

BARRILDO
Tiparului i-i mare-n lume rostul.

LEONELO
Trecut-au veacuri fără el... Ia spune,
sfinţi Ieronimi sau Augustini, cu postul
îndătinaţi, mai sînt azi ? Vreo minune
mai fac de cînd tiparu-i mare artă ?

BARRILDO
Ursuz eşti... Hai să stăm — şi las-o moartă.

SCENA III
JUAN cel ROŞU, un ŢĂRAN, aceiaşi.

JUAN CEL ROŞU
Drept zestre, trei moşii de-ajuns, zău, nu-s,
de vrei să faci în veacul nostru faţă.
E-un fapt pe care îl cinstesc nespus
şi nobili, şi ţărani în. astă viaţă.

ŢĂRANUL
Cu comandorul ce-i ?

JUAN CEL ROŞU
Pe rele-i pus .
S-a dat la Laurencia... Prost se-nvaţă

ŢĂRANUL
E om mai muieratic, mai hain ?
Vedea-l-aş spinzurat colo,-n măslin !

SCENA IV
COMANDORUL, ORTUNO, FLORES, aceiaşi.

COMANDORUL
Oameni, Domnul v-aibă-n pază.

REGIDORUL
O, senor...

COMANDORUL
Staţi, staţi în pace.

ESTEBAN
Loc stăpînului se face
unde el mereu se-aşează...
Noi stăm bine şi-n picioare:

COMANDORUL
Staţi.

ESTEBAN
Cum ne cinsteşti, fireşte,
te cinstim, căci nu cinsteşte
omul care cinste, n-are.

COMANDORUL
Să stăm jos cu toţii dar.
Vreau să vă vorbesc.

ESTEBAN
Senor,
oare l-ai văzut, ca-n zbor,
pe acel grozav ogar ?

COMANDORUL
Slujitorii mei, alcalde,
sînt uimiţi de cum aleargă.

ESTEBAN
Zău, nici hoţu,-n lumea largă,
nici fricosul, cînd prea cald e
focul luptei, chiar aşa
nu aleargă... Maică, maică !

COMANDORUL
Îmi cam scapă-o iepuroaică ;
asmuţeşte-l după ea.

ESTEBAN
I-auzi, drace ! Cum adică ?
Unde-i urecheata aia,
că asmut pe loc potaia.

COMANDORUL
Nu-i departe — şi ţi-e fiică.

ESTEBAN
Fiica mea !

COMANDORUL
Da.

ESTEBAN
Şi pe dînsa
vrei s-o prinzi, senor !

COMANDORUL
Vezi bine.
Mustr-o, căci, faţă de mine,
prea multă mîndrie strîns-a.
Alta, şi ea tot nurlie,
(soţul ei era ici), cînd semn
i-am făcut, simţi îndemn
la-ntîlnire-n trap să vie.

ESTEBAN
Ce ruşine ! Dar, senor,
prea eşti slobod, zău, la gură.
Asta lumea n-o îndură.

COMANDORUL
Ce ţăran bun orator !
Flores, din Aristotel,
din *Politica* să-i dai
să citească.

ESTEBAN
Vrem un trai
drept, cinstit -— şi nu altfel,
în Fuenteovejuna

oameni vrednici sînt, să-i lauzi.

LEONELO
Ce neobrăzare ! I-auzi !

COMANDORUL
(regidorului.)
Te-am jignit cumva ?

REGI DORUL
Întruna
tot vorbeşti ce nu se cade
şi onoarea noastră vrei,
fără bun şi drept temei,
parcă, să o vezi cum scade.

COMANDORUL
Voi aveţi onoare ? Ce
cavaleri de Calatrava ?

REGIDORUL
Crucii-i poartă unii slava,
dar au sîngele, he, he,
nu tocmai curat, ca noi.

COMANDORUL
Cum ? Pe-al meu cu-al vostru-un pic
de-l amestec, eu vi-l stric ?

REGIDORUL
Dacă nu prea e de soi...

COMANDORUL
Cum o fi, le măguleşte
pe-ale voastre dragi neveste.

REGIDORUL
Tot ce spui minciună este.
Iarăşi ne jigneşti, fireşte.

COMANDORUL
Ce ţărani plictisitori,
la oraşe minunat e,
căci nu-ţi pune beţe-n roate
nimeni ; ba, adeseori,
soţii-s bucuroşi cînd au
oaspeţi ale lor soţii.

ESTEBAN
E pe dos la noi, să ştii,
şi ţi-o spun, senor, pe şleau
şi-n oraşe-s legi — şi nici

Dumnezeu orice nu iartă.

COMANDORUL
Hai, căraţi-vă !

ESTEBAN
Ne ceartă ? Cine-i de prisos aici ?

COMANDORUL
Vreau să văd că nu rămîne
din voi urmă-aici !

ESTEBAN
Da, gata,
am plecat.

COMANDORUL
Nu roată gloata.

FLORES
Nu te-nfuria, stăpîne,

COMANDORUL
Ei în lipsă, pe la spate,
toţi să mă bîrfească vor.

ORTUNO
Fii, senor, mai răbdător.

COMANDORUL
Am răbdat chiar peste poate.
Cîte unul, nu duium,
să se ducă pe la case.

LEONELO
Ce mi-i dat să văd, Cristoase ?

ESTEBAN
Eu o iau pe-aici, oricum.
(Ţăranii ies din scenă.)

SCENA V
COMANDORUL, ORTUNO, FLORES

COMANDORUL
Ce ziceţi de-această gloată ?

ORTUNO
Nu-s făţarnici, nu ştiu multe
şi nici chef nu au s-asculte,

cînd nemulţumiţi se-arată.

COMANDORUL
Ce, mi-or fi egali ?

FLORES
Defel.

COMANDORUL
Şi să-i las nepedepsit
pe ţăranul răzvrătit,
cu-arbaleta mea la el ?

FLORES
Azi noapte-am crezut că-i la
Laurencia, la poartă.
I-am lăsat urechea spartă
unuia ce-i semăna —
îmi păruse — la statură.

COMANDORUL
Unde-o fi Frondoso-acela ?

FLORES
Cică tot mai umblă lela,
pe aici, prin bătătură.

COMANDORUL
Ce spui ? Tot mai îndrăzneşte,
cînd a vrut să mă omoare ?

FLORES
Prins va fi curînd, se pare,
ori ca, în cîrlig, un peşte,
ori ca pasărea în laţ.

COMANDORUL
Cînd eu groază bag, cu spada,-n
Cordoba şi în Granada,
un ţăran să văd că — haţ —
arbaleta-n piept mi-o pune !
Flores,lumea e pe ducă !

FLORES
Dragostea-i ades năucă.

ORTUNO
Viu eşti şi, deci, gânduri bune
pentru el să ai s-ar cere.

COMANDORUL
Vreau, Ortuno, s-am răbdare ;

altfel, astă aşezare
ai vedea pe loc cum piere
sub potop de fier şi foc,
dar pândind prilej prielnic,
răzbunarea-n frâu vremelnic
mi-o mai ţin puţin pe loc.
Ce-i cu Pascuala ?

FLORES
Zice
că s-o mărita curând.

COMANDORUL
Chiar şi crede-n acest gînd ?

FLORES
Mai plăcut — şi -aici e-aice —
îţi va da apoi răsplata.

COMANDORUL
Şi Olalla?

ORTUNO
O dulceaţă
de răspuns.

COMANDORUL
Tot şugubeaţă ?

ORTUNO
Are un logodnic fată —
zice că din ochi n-o scapă,
de cînd daruri multe strîns-a
şi te-ai dus cu noi la dînsa.
Gelozia tare-l sapă,
dar, de-o lasă el mai moale,
ai s-o vezi ca mai nainte.

COMANDORUL
Ah, nădăjduiesc fierbinte,
dar îmi stă ţăranu-n cale...

ORTUNO
Umblă şi el, dar zadarnic...

COMANDORUL
Dar Ines ?

FLORES
Care Ines?

COMANDORUL

Ei, a lui Anton.

FLORES
Ades
te-nfruptaşi din al ei farmec.

I-am vorbit la grajd — şi-i rost,
pe acolo, dacă vrei..

COMANDORUL
Ah, îmi plac aste femei,
dar le răsplătesc mai prost.
Dacă şi-ar cunoaşte, Flores,
ele-adevăratul preţ !

FLORES
Pentru omul iubăreţ
stup de desfătate ore-s.
Cînd le cucereşti uşor,
iute-n piept se stinge oful.
Zice însă filozoful
că sînt şi femei ce-i vor
pe bărbaţi, cum forma vrea
al materiei veşmînt.
Că şi de-astea-n lume sint,
n-ai de ce te supăra,

COMANDORUL
De iubire nesătul,
cînd arzi tot în foc şi pară,
vrînd izbîndă mai uşoară,
nu o preţuieşti destul.
Orişicît de crud, hain,
doru-n lanţul lui te-a prins,
uiţi de focul viu, încins,
cînd te costă prea puţin.

SCENA VI
CIMBRANOS, aceiaşi.

CIMBRANOS
Comandorul e aici ?

ORTUSO
E în faţa ta şi nu-l vezi ?

CIMBRANOS
O, viteze Fernân Gomez,
schimbă-ţi verdea ta beretă,
schimb-o iar cu coiful luciu !
Schimbă mantia cu-armura,

căci e don Rodrigo strîns
ca în cleşte de maestrul
cel de Santiago, cum
şi de contele de Cabra,
în Ciudad Real trimişi
de-a Castiliei regină,
şi-i pe cale să se piardă
ceea ce, pe Calatrava,
ştii că l-a costat mult sînge.
De pe-ale cetăţii ziduri
se şi văd, în timpul zilei,
lei cum şi cetăţi pe steaguri,
cum şi-aragoneza stemă.
Chiar de portughezul rege
ar dori acum să-i sară
lui Giron în ajutor,
greu ar fi pentru maestru
să se-ntoarcă la Almagro,
viu, nevătămat, senor.
Saltă deci în şa, îndată,
căci, văzîndu-te o clipă,
s-or întoarce înapoi,
în Castilia, duşmanii.

COMANDORUL
Gata, nu-i timp de palavre
Tu, Ortuno, o trompetă

dă porunci să sune-n piaţă.
Cîţi soldaţi am eu pe-aici ?

ORTUNO
Cred că vreo cincizeci, senor.

COMANDORUL
Toţi pe cai să salte-ndată !

CIMBRANOS
Dacă-ntîrzii, regele
domn va fi-n Ciudad Real !

COMANDORUL
N-o să fie, nu-te teme.
(Ies din scenă.)

SCENA VII
Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
LAURENCIA şi PASCUALA, fugind ; MENGO.

PASCUALA

Mengo, stai cu noi I

MENGO
Ei, lasă,
tot vă temeţi ? Zău că-i bună !

LAURENCIA
E mai bine ca-mpreună
săne ducem noi acasă,
ca să nu ne iasă-n cale.

MENGO
Blestemat să.fie, drace !

LAURENCIA
Ziua nu ne lasă-n pace, şi
nici noaptea..

MENGO
Se prăvale
trăsnetul asupra lui
şi-n văpaia lui să-l ardă,
încît viața să şi-o piardă,
s-avem pace iar.

LAURENCIA
Om nu-i !
Fiară-i ciumă și venin

MENGO
Mi s-a spus cum că Frondoso,
apărîndu-te, a scos-o
la liman cu-acest hain,
şi-arbaleta-n piept i-a pus.

LAURENCIA
Mengo, nu-mi plăceau bărbaţii,
dar, de-atunci, îmi sînt ca fraţii
şi nu-i mai privesc de sus.
Ah, Frondoso ce curaj
a avut! Să-l coste poate
viaţa!

MENGO
Adevărul spus-ai
şi să fugă cred că-i musai.

LAURENCIA
Chiar de drag mi-i, peste poate,
eu îi dau acelaşi sfat,
dar primeşte sfatul meu
dispreţuitor, mereu,

furios şi-ntărîtat.
Iară comandorul jură
că să-l spînzure i-i vruta
de-un picior.

PASCUALA
Lovi-l-ar guta !

MENGO
Pietrele mai pe măsură
i-s — şi jur în clipa asta
c-am pietroaie în desagă,
de-i crap capul, fată dragă,
şi îi sparg în ţăndări ţeasta,
că mai dezmăţat e, zău,
ca acel roman, *Sabal.*

LAURENCIA
Ăla-i Heliogabal,
crud, neomenos şi rău.

MENGO
Fie şi Alababal..
Cu istoria stau prost
şi-ăla, dezmăţat de-a fost,
n-a fost chiar în aşa hal.
Oare a plodit natura
om mai rău ca ăst Fernan
Gomez ?

PASCUALA
Nu, că-i prea tiran
şi-i ca tigrul stîrpitura.

SCENA VIII
JACINTA, aceiaşi.

JACINTA
Ajutor, prietenia
şi la rău de ne mai leagă !

LAURENCIA
Ce-ai păţit, Jacinta, dragă ?

PASCUALA
Eşti cu noi.

JACINTA
Mi-i grea urgia,
căci leiţi nu-n arme, ci-n

mişelie, vin avan
slujitorii lui Fernan ;
să mă ia la dînsul vin,
la Giudad Real !

LAURENCIA
Te aibă
Domnu-n pază. Glume face
doar cu tine, însă, drace,
s-ar ţinea de mine zgaibă.
(Iese din scenă,)

PASCUALA
Eu bărbat, Jarinta, nu-s :
cum să te-apăr eu, anume ?
(Iese din scenă.)

MENGO
Eu, în schimb, am chip şi nume
de bărbat —nimic de spus.
Lîngă mine stai.

JACINTA
Ai armă ?

MENGO
Cea dintîi pe-a lumii vatră.

JACINTA
Unde-i ?

MENGO
Icea, vezi ? O piatră
zău că orice ţeastă sfarmă.

SCENA IX
FLORES, ORTUNO, Soldaţi, JACINTA, MENGO.

FLORES
Ai crezut că scapi cu fuga ?

JACINTA
Mengo, mor !

MENGO
Domni nobili, noi
sîntem lucrători —si-apoi...

ORTUNO
Aperi muieruşca..?

MENGO
Ruga
mea s-o apere doreşte,
căci i-s rudă-apropiată
şi aş vrea, pe biata fată,
să o apăr părinteşte!

FLORES
Omorîţi-l !

MENGO
Drace ! Uuuh,
de-mi ies eu din pepeni tare,
mă desfac ia cingătoare
şi-mi slobod al vieţii duh!

SCENA X
COMANDORUL, CIMBRANOS, aceiaşi.

COMANDORUL
Ce e ? Pentru orice fleac sînt silit în şa să sar ?

FLORES
Ţărănoii ăştia, iar,
tot pe răzvrătiţii fac
şi ne-nfruntă — şi-ar fi cazul
să le vii de hac odată.

MENGO
Milă ai, senor, căci iată ,
care-i buba şi necazul :

pedepseşte-i pe soldaţii
ce, în al tău nume, cică,
vor pe biata mititică
s-o răpească, blestemaţii.
Fii, senor, cu gînduri bune
voie dă-mi s-o iau cu mine.

COMANDORUL
Voie le dau lor, pe tine
chiar pe loc să se răzbune.
Praştia !

MENGO
Senor ?

COMANDORUL
Cu ea
să-i legaţi ! Îi va intră-n os ?

Haideţi, Flores şi Cimbranos.
Şi Ortuno !

MENGO
Deci aşa
faci dreptate tu, senor !

COMANDORUL
în Fuenteovejuna
nu-s bîrfit întotdeauna ?

MENGO
Care e greşeala lor ?

FLORES
Să-l ucidem?

COMANDORUL
Nu mînjiţi
nişte arme ce-n alt loc,
s-or slăvi-n al luptei foc.

ORTUNO
Cum să-l pe...

COMANDORUL
Să-l biciuiţi !
Strîns legat de-acel stejar,
gol-goluţ el să rămîie,
şi vă faceţi bici din frîie.

MENGO
Milă ! Nobil eşti !

COMANDORUL
Amar
daţi-i peste piept şi coapsă !
Zboare ţinte din curele.

MENGO
Pentru-asemeni fapte rele
nu ai tu, cer sfînt, pedeapsă ?
(Flores, Ortuno şi Cimbranos îl duc pe Mengo.)

SCENA XI
COMANDORUL, JACINTA, Soldaţi.

COMANDORUL
Tu, ţăranco, fugi ? Vai, vai !
E mai bun un lucrător

ca un mare senior ?

JACINTA
Cinstea-ţi cer să mi-o redai,
căci tu cinstea mi-ai răpit,
să mă iei cu tine vrînd.

COMANDORUL
Doar aşa, avind de gînd ?

JACINTA
Da, că tata-i om cinstit.
Nu-i de nobil neam, ca tine,
da-i mai nobil la purtare.

COMANDORUL
Astă încăpăţânare
ţărănească, vezi tu bine,
mă-nrăieşte doar. Ei, hai !

JACINTA
Unde ?

COMANDORUL
Vii cu mine.

JACINTA
Nu !
Vezi ce faci, senor !

COMANDORUL
Eu văd
că ţie-a dor de un prăpăd
şi vei merge, fată, cu
toţi soldaţii, ca povară
să nu-mi fii, pe drumuri, mie.

JACINTA
Ah, pe mine, cîtu-s vie,
nu m-or face de ocară.

COMANDORUL
Haide, mişcă !

JACINTA
Ah, senor,
fie-ţi milă !

COMANDORUL
Nu se poate.

JACINTA

Cerurilor cer dreptate
şi mă-ncred în mila lor !
(Soldaţii o iau pe Jacinta.)

SCENA XII
Stradă în Fuenteovejuna.
LAURENCIA, FRONDOSO

LAURENCIA
Ah, Frondoso, cum cutezi
să te-araţi aici la faţă ?

FRONDOSO
Cutezanţa ta mă-nvaţă
ce-i curajul, fi'ncă, vezi,
i-am zărit pe comandor
de pe deal, de sus, cum pleacă,
şi-mi trecu şi frica.dacă
tu n-ai frică. Plece-n zbor
şi de-ntors să n-aibă parte.

LAURENCIA.
Nu, să nu-l blestemi ! Toţi ştiu
că rămîne omul viu
de-i trimis aşa la moarte.

FRONDOSO
De-i aşa, trăiască-n veci,
căci, dacă-i urez de bine,
cazul iar pe dos devine
şi-o să moară scîrba, deci.
Laurencia, iubito,
vreau să aflu de ţi-s drag,
de-o voi trece peste prag
pe mireasa ce-am dorit-o.
Toţi sătenii vorbe-nşiră
că ne-am fi legat pe veci,
dar nu văd nimic şi, deci,
stă tot tîrgul şi se miră.
Tu de toane te mai lasă
şi răspunde, da sau nu.

LAURENCIA
Pot să afle, ei şi tu,
că zic da şi nu-s ţîfnoasă,

FRONDOSO
Ah, sărut cu plecăciune
glezna ta, ce-i o dulceaţă !
Simt că-ncep o nouă viaţă,

cu frumoase gînduri bune.

LAURENCIA
De vrăjeli, Frondoso, dragă,
te mai lasă — şi fii gata
să vorbeşti pe loc cri tata.
Treaba asta nu-i de şagă ;
uite-l chiar, cu unchiu' meu.
Eu, Frondoso, spun că ţie
drag mi-ar li să-ţi fiu.şoţie.

FRONDOSO
Să m-ajute Dumnezeu !
(Laurencia intră în casa ei.)

SCENA XIII
ESTEBAN, REGIDORUL, FRONDOSO

ESTEBAN
S-a purtat de-a scos din fire
târgul tot — şi asta-i groaznic.
E-un destrăbălat obraznic
şi nu merită cinstire.
În nimic n-are măsură,
cînd, ades, l-apucă sminta.
Sărăcuţa de Jacinta
cîte n-a-ndurat şi-ndură!

REGIDORUL
Vin acum la cîrmă, iată,
spanioli catolici regi
şi prea dreptelor lor legi
s-o supune ţara toată.
Santiago şi dă iama
în Ciudad Real, pe cal.
Pe Giron al morţii val
n-o să-l ierte —îţi dai seama ?
De Jacinta rău îmi pare,
că era cuminte, zău.

ESTEBAN
Mengo biciuit fu rău.

REGIDORUL
Are, bietul, o spinare
neagră cum nu-i nici cerneala.

ESTEBAN
Taci, că ard de ciudă cînd
fărdelegilor, pe rînd,
să le ţin vreau socoteala.

Ah, şi ăst toiag-însemn
nu-mi ajută !

REGIDORUL
Crezi că tu, deci,
slujitorii să i-i judeci
eşti chemat ?

ESTEBAN
Mai simţi îndemn
s-afli şi-alte fărdelegi ?
Pe-a lui Pedro cel Gras ştii
că a necinstit-o şi
ceasuri lungi, apoi, întregi,
slugilor le-a dat-o ?

REGIDORUL
Oare
cine ne ascultă ? Ei,
cine-i ?

FRONDOSO
Eu şi, dacă vrei
să-mi dai încuviinţare...

REGIDORUL
Ah, Frondoso,-n casa mea
voie tu să-mi ceri vreodată ?
Drag îmi eşti ca unui tată —
ştii prea bine că-i aşa.
Ca pe-un fiu doar te-am crescut.

FRONDOSO
O, senor, dacă ţi-s drag,
o nădejde mare trag
ştii din cine m-am născut,..

ESTEBAN
Ţi-a făcut vreun rău şi ţie
Fernan Gomez ?

FRONDOSO
Nu puţine
rele mi-a făcut.

ESTEBAN
Vezi bine,
inima-mi spunea că ştie,

FRONDOSO
Zic şi eu, în clipa asta,
cînd mi-ai spus că drag îţi sînt,

că să-mi fie-aş vrea, curînd,
Laurencia nevasta.
De mi-a dat: imbold, speranţa,
iartă graba gurii mele
Unii zic că,-n toate cele
mi-i prea mare cutezanţa.

ESTEBAN
Ah, Frondoso, tu-mi lungeşti
viata în aceste vremuri
cînd de-o spaimă mă cutremur
ce mă strînge-n dinţi de cleşti.
Cerului îi mulţumesc
c-o să-mi aperi cinstea tu
şi iubirii, ce te vru
curajos, curat, firesc.
Dar se cade-al tău părinte
să-şi dea şi el învoirea.
Eu aştept cu drag nuntirea
şi să-ţi spun pot, dinainte,
că sînt fericit nespus
şi-s de toate cele gata.

REGIDORUL
Numai poate că şi fata
ar avea ceva de spus.

ESTEBAN
Nu-ţi fă griji din partea ei,
că doar s-au văzut cam des
şi-ntre ei s-au înţeles.
Să vorbim, cu drept temei,
despre zestrea ei : să ştii
că uşoară e tocmeala.
Dacă-mi fac eu socoteala,
am doi, trei *maravedi.*

FRONDOSO
N-am nevoie de-astea.toate ;
n-am nevoie eu de zestre.

REGIDOBUL
Fără zestre în căpestre
de se bagă, dă-i-o, frate !

ESTEBAN
Bine, bine... Ce zici, însă,
nu-i cerem şi ei părerea ?

FRONDOSO
Drept ? n-ajungi nicăierea
dacă fata e constrînsă.

ESTEBAN
Laurencia !

SCENA XIV
LAURENCIA, ieşind din casă; aceiaşi.

LAURENCIA
Senor ?

ESTEBAN
Ei, vedeţi cu cită grabă
a venit ? Auzi, întreabă
de-ar fi bine, dumnealor,
ca pe Gila, care ţie
ţi-e prietenă prea bună,
să i-o dăm, toţi împreună.
Lui Frondoso de soţie,
că mai rar ca el flăcău
în Fuenteovejuna.

LAURENCIA
Gila se mărită ?

ESTEBAN
Una
ştii mai bună ?

LAURENCIA
Eu ? Nu, zău
că e bună Gila.

ESTEBAN
Bine,
dar eu că-i urîtă spun
şi c-ar fi Frondoso bun,
mult mai bun chiar, pentru tine.

LAURENCIA
Tot te tii de şotii !

ESTEBAN
Tot.
Zi, ţi-i drag ?

LAURENCIA
Păi, ce să zic ?
Mi-e prieten bun, de mic,
şi răspuns să-i dau cum pot
cînd ştii bine că ?..

ESTEBAN
Dar vrei
să-i spun eu un *da ?*

LAURENCIA
Da, bine,
zi tu *da*-ul pentru mine.

ESTEBAN
Cea mai bună dintre chei
dac-o am în mînă — gata,
s-a făcut! Hai să mă laud
şi cumătru-n tîrg să-mi caut.

REGIDORUL
Hai.

ESTEBAN
Ei fiule, ai fata,
dar de zestre-al tău tătîne
ce-o să zică ? Patru mii
îi dau, de maravedi.

FRONDOSO
Vai, senor, zic să se-amîne
treaba asta, că-mi faci rău
şi mă simt jignit un pic.

ESTEBAN
Lasă, lasă, nu-i nimic.
Vezi tu, dragul meu flăcău,
că jignirea trece-odată,
dar, gîndind la viitor,
căsnicia n-are spor,
fără zestre, niciodată.
(Esteban şi regidorul ies din scenă.)

LAURENCIA
Eşti, Frondoso, mulţumit ?

FRONDOSO
Dacă-s mulţumit ! Nu simţi
că aproape-mi ies din minţi
de cît sînt de fericit ?
Inima îmi rîde-n piept,
Laurencia, iubito,
căci comoara ce-am rîvnit-o
o să fie-a mea, de drept.
(Ies din scenă.)

SCENA XV
Cîmpie lîngă Ciudad Real.
MAESTRUL DE CALATRAVA, COMANDORUL, FLORES, ORTUNO, Soldaţi.

COMANDORUL
Fugi, fugi, senor, căci n-ai altă scăpare.

MAESTRUL
De vină-s zidurile mult prea slabe
şi prea puternica vrăjmaşă oaste.

COMANDORUL
Îi costă sînge mult şi multe vieţi.

MAESTRUL
Şi nu s-or lăuda că, printre prăzi,
se află şi drapelul Calatravei,
căci i-am lipsit da gloria aceasta.

COMANDORUL
Maestre, planul nu ţi-a izbutit,

MAESTRUL
Ce pot să fac cînd soarta oarbă-l nalţă
pe unul azi — şi-l umileşte mîine ?

VOCI
(în culise.)
Castilia, izbînditor ţi-e sceptrul !

MAESTRUL
Apar cununi de torţe pe creneluri
şi geamurile turnurilor nalte
se umplu de izbînditoare steaguri.

COMANDORUL
Pot să le umple cu vărsatul sînge,
căci mai mult tragedie-i decît praznic.

MAESTRUL
Mă-ntorc la Calatrava, Fernan Gomez.

COMANDORUL
Eu la Fuenteovejuna, cît
n-ai hotărît de rudele-ţi urmezi,
ori regelui Castiliei te pleci.

MAESTRUL
Ce-am hotărît voi spune prin scrisori.

COMANDORUL
Cu timpul, ai să tragi învăţăminte.

MAESTRUL
Ce cruntă lecţie mi-a dat de tînăr !
(Ies din scenă.)

SCENA XVI
Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
Procesiune nupţială. Cîntăreti, MENGO, FRONDOSO, LAURENCIA, PASCUALA, BARRILDO, JUAN CEL ROŞU, ESTEBAN.

CÎNTÂREŢII
(cîntă.)
Mulţi ani, la mulţi ani
mirii să trăiască !
Mulţi ani, la mulţi ani !

MENGO
Să scorniţi urarea asta
zău că mult v-aţi mai căznit !

BARRILDO
Ia fii tu mai iscusit,
alta să scorneşti:— şi basta.

FRONDOSO
Mengo să primească bice
se pricepe — nu la vers.

MENGO
Unul ştiu de nu i-au mers
treburile pe aice
şi căruia comandorul...

BARRILDO
Taci, căci multor fiara asta
necinstitu-le-a nevasta !
Groaznic simt şi-acu fiorul

MENGO
Ah, de-o sută de soldaţi
biciuit am fost, cu larmă,
şi-aveam praştia drept armă.
.....[4]
d'apoi pe-altul — nici nu-i spim
numele, că-i om cinstit —
cu o clismă l-a căznit,
nebăgînd în el săpun

[4] Lipsă versuri în original

ci cerneală şi nisip !
Poţi sa-nduri aşa ceva ?

BARRILDO
Deh, voia să rîdă...

MENGO
Na !
Clisma nu-i de rîs... Nu-i chip...
Chiar de este sănătoasă,
eu aş vrea să mor după-aia.

FRONDOSO
Ia mai zi urarea aia
care ştii că-i mai frumoasă.

MENGO
Mirii mulţi ani stea-mpreună,
fără pizmă, fără sfadă ;
gelozia cea neroadă
n-o cunoască ; totul strună
să le meargă — şi de bună
bătrâneţe ei să moară !
Mulţi ani, mulţi ani să trăiască !

FRONDOSO
Bătă-l Dumnezeu pe cel
care a scornit cupletul!

BARRILDO
L-a scornit pe loc.

MENGO
Poetul
cred că face-n acest fel
simigiul n-aţi văzut
cum aruncă aluat
în uleiu-nfierbîntat,
pîn' ceaunul s-a umplut ?
Şi ba-i ies, cînd îs întoarse,
dolofane, rumenite,
ba crăpate şi turtite,
coapte bine ori prea arse.
Şi poetul, cu cîntatul,
cred că face cam aşa
şi depinde ce maia
are-ntr-însul aluatul.
În ceaunul de hîrtie
zvîrle versuri, cît se cere,
tot crezînd c-a uns cu miere
dulce niscaiva prostie.
Dar cînd vrea ca alţii, încă,

să le guste — fug de el.
Singur le-a făcut ? La fel,
tot el singur le mănîncă.

BARRILDO
Mengo de-aiureli te lasă !
Mirilor cuvîntul dăm.

LAURENCIA
Mîna Vrem să-ţi sărutăm.

JUAN CEL ROŞU
Mie, fată preafrumoasă ?
Ei, şi bunului tău tată
sărutaţi-i-o acum.

ESTEBAN
Numai fericire-n drum
să-ntîlneaseă viaţa toată.

FRONDOSO
Amîndoi, în ceasul sfînt,
ne-aţi dat binecuvîntarea.

JUAN CEL ROŞU
Lăutari, porniţi cîntarea,
că de azi un suflet sînt.

CÎNTAREŢII
(cîntă.)
Din Fuenteovejuna
iese, mări, o codană,
şi pe urma ei se ţine
mîndru cavaler ce poartă
roşa Calatravei cruce.
Printre ramuri ea se-ascunde,
ruşinoasă, turburată,
prefăcîndu-se că ea
nu l-ar fi văzut deloc.
„De ce te ascunzi,
tu, mîndră codană ?
Dorinţele mele
prin ziduri pătrund."
Cavalerul vine-aproape,
iar codana, speriată,
cearcă a schimba-n perdele
ramurile cele dese.
Însă cum cel ce iubeşte
trece peste munţi şi mări
cu nespusă uşurinţă,
astfel dînsul îi grăieşte ?
,,De ce te ascunzi,

mîndră codană ?
Dorinţele mele
prin ziduri pătrund."

SCENA XVII
COMANDORUL, FLORES, ORTUNO, CIMBRANOS,
Soldaţi ;aceiaşi.

COMANDORUL
Nunta s-o opriţi şi nimeni
să nu plece de aici i

JUAN CEL ROŞU
O, senor, vezi, nu-i o joacă,
dar cum Însuţi dai poruncă...
Vrei un loc ? Te-ai şi întors
cu viteaza ta oştire ?
Ai învins ? Ei mai întreb !

FRONDOSO
(aparte.)
Sînt pierdut ! Mă scapă, Doamne !

LAURENCIA
Fugi pe-aici. Frondoso, iute !

COMANDORUL
Asta nu ! Pe Ioc legaţi-l !

JUAN CEL ROŞU
Lasă-te, băiete, prins.

FRONDOSO
Cum ? Tu vrei sa mă omoare ?

JUAN CEL ROŞU
Pentru ce te-ar omorî ?

COMANDORUL
Nu-s eu om care ucide
fără vină — căci de-aş fi,
l-ar fi şi străpuns soldaţii
care au venit cu mine.
Duceţi-l la închisoare,
unde, pentru vina lui,
tatăl lui să-l osîndească.

PASCUALA
O, senor, dar se însoară !

COMANDORUL
Şi ce-mi pasă că se-nsoară ?
N-aveţi şi-alţi bărbaţi în tîrg ?

PASCUALA
De te-a supărat, tu iartă-l,
căci eşti mare om, senor.

COMANDORUL
Nu cer judecată pentru vina lui faţă de mine,
Pascuala, nu, ci pentru
vina faţă de maestrul
cel slăvit, Tellez Giron,
Dumnezeu să-l aibă-n pază.
Fapta lui jigneşte-ntregul
ordin — în onoarea lui
şi se cere pedepsită
nemilos, pilduitor,
căci, mai ştii, mîine, poimîine,
unul s-o afla, ce oaste
împotrivă-i ridica-va,
căci doar ştiţi că, într-o seară,
comandorului cel mare,
(ce vasali leali !), în piept
i-a proptit o arbaletă.

ESTEBAN
Dacă unui socru i se
cere-al dezvinovăţi,
pot să spun că de mirare
nu-i deloc că şi-a pierdut
cumpătul în faţa ta,
ca un om care iubeşte,
Cînd, senor, Domnia ta
încercai să-i iei nevasta,
el firesc a apărat-o.

COMANDORUL
Eşti un pisălog, alcalde.

ESTEBAN
Mă închin supus, senor.

COMANDORUL
Nu voiam să-i iau nevasta,
că doar nu-i era nevastă.

ESTEBAN
Asta vrut-ai, dar ajunge !
În Castilia sînt astăzi
regi, ce-o noua rînduială
ne aduc —şi fard elegii

îi pun frîu — şi n-or să-ndure,
cînd, sfîrşind cu lupta cruntă,
se vor odihni şi ei,
ca, pe plaiurile lor,
prin oraşe şi prin sate,
mendrele să-şi facă oameni
prea puternici, ce, pe piept,
poartă-o cruce-aşa de mare.
Regele pe piept şi-o pună,
că-i o cruce hărăzită
numai unui piept regesc,
nu şi altui piept.

COMANDORUL
Toiagul
de alcalde să-i luaţi !

ESTEBAN
Ia-ţi-l sănătos, senor.

COMANDORUL
Ca pe-un cal mai nărăvaş,
cu toiagul am să-l bat.

ESTEBAN
Mi-eşti stăpîn — loveşte deci I

PASCUALA
Pe-un bărtîn să-l ciomăgeşti !

LAURENCIA
Fiica de te-a supărat,
tu îl baţi pe tatăl ei ?

COMANDORUL
Ridicaţi-o ! S-o păzească
zece inşi, cu străşnicie !
(ies din scenă Comandorul şi oamenii lui,
ducîndu-i pe Frondoso şi pe Laurencia.)

ESTEBAN
Cerul sfînt să-l pedepsească !
(Iese din scenă.)

PASCUALA
Nunta s-a făcut prohod.

BARRILDO
Nu-s bărbaţi în tîrgul ăsta !

MENGO
Eu port urmele de bici

pe spinare, de se văd
cardinalii, fără ca să
te mai duci, cumva, la Roma.
Alţii să se ia de dînsul.

JUAN CEL ROŞU
Să ne spunem toţi cuvântul !

MENGO
Toţi să tacă-aici, senores,
căci felii de somn, rotunde,
din timpane mi-a făcut.

ACTUL III

SCENA I
Sala Consiliului Comunal din Fuenteovejuna.
ESTEBAN, ALONSO, BARRILDO

ESTEBAN
Cum ? N-au venit la întrunire ?

BARRILDO
Nu.

ESTEBAN
Şi, între timp, primejdia tot creşte !

BARRILDO
Norodul tot e-nştiinţat de-acu.

ESTEBAN
Fiondoso-nchis în turn fu, mişeleşte ;
pe Laurencia ei mi-o luară
şi, dacă Dumnezeu nu-i ocroteşte...

SCENA II
JUAN CEL ROŞU, REGIDORUL, aceiaşi; apoi, MENGO,

JUAN CEL ROŞU
Ei, Esteban, de ce dai sfară-n ţară,
acum cînd taina s-o păstrăm se cere ?

ESTEBAN
Mă mir că-i cumpătată astă sfară.

MENGO
Vin şi eu la-ntrunire, cu plăcere.

ESTEBAN
Un om cărunt, cu plînsu-n ochi, vă-ntreabă,
o, lucrători cinstiţi, ce jertfă mare
putem aduce ţării toţi, degrabă,
cînd ea-i pierdută .şi a ei onoare ?
Onoarea să ne-o apărăm e-o treabă
nespus de grea, căci unul n-a rămas
neobidit de acest crunt barbar.
Răspundeţi ; fiecare, ceas de ceas,
n-a fost obijduit şi nu-n zadar
vă plîngeţi unul altuia, mereu ?
Şi dacă totul pierdem, aşadar,
ce aşteptăm în ceasul ăsta greu ?
Urgie grea-ndurăm adînc nedreaptă,
dar în Castilia făcut-aii pace
iluştrii regi — şi-acuma se îndreaptă
spre Cordoba, cum spun nişte olace.
Doi regidori, deci, facă bună faptă,
mergînd spre ei, cît dînşii vin încoace,
şi-n Cordoba le cadă la picioare,
cerînd dreptate.

BARRILDO
Cît, prin fier şi foc,
Fernando luptă încă, timp de noi
n-o s-aibă... Deci, s-aflăm un alt mijloc.

REGIDORUL
De mi-ar fi sfatul ascultat de voi,
noi tîrgul toţi l-am părăsi, pe Ioc.

JUAN CEL ROŞU
Cum ? Timpu-i scurt...

MENGO
De află de-acest soi
de întrunire, cruntă ne-o fi plata
pe mulţi îi va ucide-acest tiran.

REGIDORUL
Corabia răbdării este gata,
cu frînt catarg, să piară la aman.
El unui vrednic om îi fură fata,
ce capul obştei fost-a, an de an,
şi-i rupe-n cap toiagul, pe nedrept!

Ce sclav avu o soartă mai amară ?

JUAN CEL ROŞU
Şi ce crezi tu c-ar fi mai înţelept ?

REGI DORUL
Ori să murim, ori ei prin noi să moară !
Ei sînt puţini, noi — mulţi.

BARRILDO
Dar oare-i drept
să ne lovim stăpînul ?

ESTEBAN
Peste ţară,
un rege-i, după Dumnezeu, stăpîn —
şi nu bărbaţi lipsiţi de omenie.
Ce-o să păţim, lovind în ăst păgîn,
de ne ajută cerul ?

MENGO
Pare-mi mie
că mi s-ar cere să mă cam înfrîn.
Eu mi-s dintre argaţi şi, de-o vecie,
ei îs bătuţi de soartă — şi mă tem
că o să-i pasca şi mai mari urgii.

JUAN CEL ROŞU
Dar e pe lume un mai crunt blestem ?
Doar pîrjolesc ogoare, case, vii !
Tirani sînt ! Deci — să moară ! Asta vrem !

SCENA III
LAURENCIA, cu părul răvăşit; aceiaşi.

LAURENCIA
Ah, lăsaţi-mă să intru,
căci printre bărbaţi am dreptul
să stau şi eu la sobor,
căci părerea de nu poate
să şi-o spună o femeie,
poate, ah, în schimb, să urle...
Mă cunoaşteţi ?

ESTEBAN
Ceruri sfinte !
Nu e fiica mea ?

JUAN CEL ROŞU
Cum ? Nu o

recunoşti ?

LAURENCIA
Sînt prea schimbată,
încît şovăiţi cu toţii
să mă recunoaşteţi !

ESTEBAN
Doamne,
fiica mea!

LAURENCIA
Să nu-mi spui fiică.

ESTEBAN
Dar de ce ? Doar eşti lumina
bieţilor mei ochi... De ce ?

LAURENCIA
Sînt pricini —şi prea destule,
dar pricina cea dintîie
e că laşi să fiu răpită
de tirani nendurători
şi nu sari să mă răzbuni.
Încă nu eram nevasta
lui Frondoso, ca să spui
că era dator, ca soţ,
el, pe loc, să mă răzbune.
Tu erai dator cu asta,
căci atîta vreme cit
nu venise noaptea nunţii,
tatăl numai şi nu soţul
e atotrăspunzător.
Doar, un giuvaer de cumpăr,
însă nu mi-e dat în mînă,
nu eu vinovată sînt
dacă l-au furat tîlharii.
M-a răpit sub ochii voştri
Feman Gomez — şi voi oaia
aţi lăsat s-o fure lupul,
ca nişte păstori bicisnici !
Ce junghere, -n pieptul meu,
oare nu se răsuciră ?
Ce cruzimi n-a fost să-ndur !
Ce ameninţări cumplite
şi ce silniciei de groază
mi-a fost dat s-aud, să sufăr,
eu, ca mîrşavei lui pofte
fecioria să-mi jertfesc !
Părul meu nu spune totul ?
Semnele de lovituri
nu vedeţi voi cum îmi lasă-n

carne dîre sîngerînde ?
Voi sînteţi bărbaţi ? Şi vrednici ?
Taţi şi rude sînteţi voi ?
Voi, cînd nici nu vi se rup
inimile de durere
cînd vedeţi ce crunt mă chinui ?
Oi sînteţi, cum bine zice
numele acestui tîrg,
zis Fuenteovejuna,
deci Fîntîna Turmelor.
Daţi-mi mie, daţi-mi arme,
căci voi sînteţi toţi de stâncă,
şi de bronz — şi tigri sînteţi !
Ah, nu.tigri, căci tigroaica
urmăreşte cu cruzime
pe acei ce-i fură puii
şi pe vînătorii lor
îi ucide mai nainte
de a fi ajuns la ţărmul
mării, să se-arunce-n valuri.
Nişte iepuri sînteţi voi
şi fricoşi, dintru născare,
şi barbari, nu spanioli !
Voi, găini neroade, voi.
ce-nduraţi ca alţi bărbaţi
cu-ale voastre dragi femei
cum vor ei să se desfete !
Furci de tors purtaţi la brîu !
Chiar, daee încingeţi; săbii ! ?
Pentru Dumnezeu, se vede
că muierile doar pot,
să-şi mai apere-a lor cinste
samavolnic, prihănită
şi să şir o mai: spele-n sînge
de tirani nendurători !
Iar voi meritaţi c-an voi
doar cu pietre: să se-azvîrle,
loaze, trepăduşii nemernici,
mototoi, şi motofleţi!
Deie-Domnul săi vă văd,
mîine, -mpodobiţi cu şorţuri
şi broboade şi boieli!
Şi aflaţii că pe Frondoso,
fără nici o judecată;
sau strigare, comandorul
de-un crenel are de gînd
să îl spînzure, în turn !
Şi eu. voi la fel va face !
Şi mă bucur peste poate,
mă, juma bărbaţi, ce sînteţi,
că rămîne tîrgul ăsta
preacinstit fără muieri

şi c-o să se reîntoarcă
veacul-acela minunat,
plin de amazoane, cane
speriat-au ginţi odată !

ESTEBAN
Laurencia, eu nu fac
parte dintre-aceia care
pot să-ngăduie să li se
dea astfel de denumirii
Singur sta-voi, să-l în frunt,
chiar dacă întreaga lume
mi s-ar pune împotrivă.

JUAN CEL ROŞU
Eu, la fel, elf iar de mă sperii
de înaltul rang al său.

REGIDORUL
Să murim, mai bine, toţi !

BARRILDO
Atîrnaţi de-un par o pînză —
şi să moară ticăloşii!

JUAN CEL ROŞU
Care ne va fi porunca ?

MENGO
O să-l omorîm aşa,
uite, fără vreo poruncă...
Se-nvoiască tot norodul
ca tiranii toţi să moara !

ESTEBAN
Toţi luaţi ţepoaie, furci,
săbii, pari şi arbalete.

MENGO
Cei doi regi, stăpînii noştri,
să trăiască!

TOŢI
Să trăiască mulţi ani,
mulţi ani regii noştri !

MENGO
Moarte crunţilor tirani
trădători!

TOŢI
Să-şi afle moartea

toţi tiranii trădători!
(Toţi bărbaţii ies din scenă.)

LAURENCIA
Duceţi-vă — şi v-ajute
cerul sfînt ! Iar voi, femei
din tot tîrgul, fuga daţi !
Adunaţi-vă la luptă
pentru cinste noastră scumpă !

SCENA IV
PASCUALA, JACINTA, alte Femei; LAURENCIA.

PASCUALA
Ce se-ntîmplă ? Ce tot strigi ?

LAURENCIA
Nu vezi cum se duc cu toţii
să-l ucidă pe Fernân
Gomez ? Cum bărbaţi, flăcăi,
chiar şi băieţandri merg
gîndul crunt să-şi pună-n faptă ?
Se cuvine oare, însă,
ca doar ei să facă asta ?
Nu femeile au fost
cele mai adînc jignite ?

JACINTA
Şi tu ce vrei ? Spune-odată !

LAURENCIA
Vreau ca-n rînduri de bătaie
să ne strîngem toate-acum
şi să săvîrşim un lucru
de să tremure tot tîrgul.
Tu, Jacinta, care-ai fost
cel mai greu obijduită,
se cuvine cap să-i fii
unei cete femeieşti.

JACINTA
Greu ai fost şi tu jignită.

LAURENCIA
Fii stegar tu, Pascuala.

PASCUALA
Ia-n lăsaţi-mă să prind
steagul de-o prăjină lungă
şi-ţi vedea de merit gradul.

LAURENCIA
N-avem timp acum de steag,
dar norocul ne ajută,
căci basmalele ni-s bune,
de le prindem de-o prăjină.

PASCUALA
Să numim un căpitan.

LAURENCIA
Asta nu !

PASCUALA
De ce ?

LAURENCIA.
Fiindcă
mi-s cu voi chiar eu —şi unde
eu mă aflu, na au loc
mîndrul Cid sau Rodamonte.

SCENA V
Odaie în casa Comandorului.
COMANDORUL, FLORES, ORTUNO, CIMBRANOS; FRONDOSO, cu mîinile legate.

COMANDORUL
De frînghia ce mîinile îi leagă
la spate, spînzuraţi-1, rău să-l doară !

FRONDOSO
Ce pată-ţi pui, senor, pe stirpea-ntreagă !

COMANDORUL
Şi atîrnaţi-l de-uri crenel, afară !

FRONDOSO
Eu nu am vrut atuncea, nici în şagă,
să te omor, senor...
(Zgomot, în culise.)

FLORES
Ce zarvă-aud ?

COMANDORUL
Cum ? Zarvă ?

FLORES
Şi ce zarvă ! Vine gloata

şi sparge porţi, oprindu-ţi judecata.

COMANDORUL
în casa mea şi-a ordinului sfînt ?

FLORES Norodul dă năvala f

SCENA VI
JUAN CEL ROŞU, în culise ; aceiaşi; *apoi, MENGO.*

JUAN CEL ROŞU
(în culise.)
Daţi năvală
şi spargeţi, ardeţi, dărâmaţi cu-avînt !

ORTUNO
Greu poate fi oprită o răscoală!

COMANDORUL
Poporu-n contra mea !

FLORES
Turbaţi chiar sint,
căci porţile le-au spart cu Îndrăzneală !

COMANDORUL
Hai, dezlegaţi-1... Pe acest alcalde,
Frondoso, potoleşte-ţi.,

FIONDOSO
Inimi calde
au toţi, senor, şi dragostea îi mînă...
Mă duc...
(Ies din scenă.)

MENGO
(în culise.)
Fernando, Isabela,-n veci,
trăiască ! Şi să moară trădătorii !

FLORES
Să nu te afle-aici aceşti zevzeci !
Fugi, fugi senor !

COMANDORUL
Ba,-nfrunt năvălitorii,
căci zidurile-s tari... Ţăranii, deci,
vor da-napoi.

FLORES
Se ştie din istorii
că, -n ceasuri de răzmeriţe nătînge,

nu stau cît n-au spălat obida-n sînge.

COMANDORUL
Opri-vom iureşul în uşa asta,
cu armele.

FRONDOSO
(în culise.)
Fuenteovejuna !

COMANDORUL
Ce cap de oşti ! Să dăm năvală, ţeasta
să le-o sfarmăm — şi pentru totdeauna !

FLORES
Senor, ce vitejeşte-nfrunţi năpasta !

SCENA VII
ESTEBAN, FRONDOSO, JUAN CEL ROŞU, MENGO, BARRILDO şi Ţăranii,toţi înarmaţi; COMANDORUL, FLORES, ORTUNO, CIMBRANOS.

ESTEBAN
Tiranul şi ciracii lui îs una —
şi iată-i ! Moară toţi ! Osînda-i dreaptă !

COMANDORUL
Staţi ! Aşteptaţi !

TOŢI
Obida nu aşteaptă !

COMANDORUL
Staţi... De-am greşit, jur să-mi îndrept greşeala.

TOŢI
Fuenteovejuna ! Şi trăiască
Fernando, rege demn de toată fala,
iar trădătorii moartea s-o cunoască !

COMANDORUL
Vă sînt stăpîn — şi-aveţi voi îndrăzneala
de-a nu vădi supunere firească ?

TOŢI
Fuenteovejuna ! Regii, -n ţară,
ne sînt stăpîni.

COMANDORUL
Staţi !

TOŢI
Fernan Gomez moară !
(Luptă. Comandorul şi ai săi dau înapoi, ieşind din scenă,
iar răsculaţii îi urmăresc.)

SCENA VIII
LAURENCIA, PASCUALA, JACINTA
şi multe alte Femei, înarmate; aceiaşi, în culise.

LAURENCIA
În al speranţei fără seamăn port,
soldaţi cutezători fiţi, nu muieri !

PASCUALA
Răzbunătoare, noi, cit nu e mort,
Vrei sîngele să-i bem, nu ? Asta speri ?

JACINTA
Să-l ciuruim ! Eu lancea mi-o încord.

PASCUALA
Unite sîntem astăzi în păreri !

ESTEBAN
(în culisei)
Să moară comandorul trădător !

COMANDORUL
(în culise.)
Te-ndură, Dumnezeul meu, că mor !

BARRILDO
(în culise.)
Pe Flores uite-l !

MENGO
(în culise.)

Arde-1, că doar el de mii
de ori cu biciul m-a plesnit.

FRONDOSO
(în culise.)
Cît nu-l omor, nu-s răzbunat defel.

LAURENCTA
Acolo hai !

PASCUALA

Nu!Uşa-i de pazit!

BARRILDO
(în culise.)
Îţi lăcrima zadarnic puţintel,
bă, boieroaicelor, că l-am găbjit !

LAURENCIA
Eu, Pascuala, intru ! Ce să-mi facă ?
Nu poate sta apururi spada-n teacă !
(Intră în culise.)

BARRILDO
Pe-Ortuno uite-l !

FRONDOSO

Mutra crunt i-o taie !

SCENA IX
FLORES fugind de MENGO; PASCUALA, JACINTA, Femei; apoi, LAURENCIA și ORTUNO.

FLORES
Iertare, Mengo, nu-s eu vinovatul !

MENGO
Destul de n-ar fi că-i codoş, mamaie,
m-a biciuit de groază, belestematul !

PASCUALA
Ne-o lasă nouă, Mengo, pe potaie
să-l... Hai...

MENGO
Vi-l las, că n-ar putea tot satul
să-l pedepsească mai cumplit.

PASCUALA
Năpasta
ţi-om răzbuna, şi bicele...

MENGO
Ştiu asta.

JACINTA
Să moară trădătorul !

FLORES
De muieri
ucis ! Ah !

JACINTA
Oare nu-l cinstim prea tare ?

PASCUALA.
De-asta te plîngi !

JACINTA
Codoş spurcat, să pieri !

PASCUALA
Să moară !

FLORES
Doamnelor, vă rog, iertare !
(Intră în scenă Ortuno, fugind de Laurencia.)

ORTUNO
Zău că nu-s eu !

LAURENCIA
În ei, din răsputeri,
oţelul armelor răzbunătoare
înfigeţi-l !

PASCUALA
În luptă mor eu, una !

TOŢI
Un rege-avem ! Fuenteovejuna !
(Ies din scenă.)

SCENA X
Reşedinţa regelui don Fernando, la Toro.
Regele don FERNANDO, MAESTRUL don MANRIQUE.

DON MANRIQUE
Planul n-a fost rău defel,
căci, întocmai toţi urmîndu-1

şi punînd în faptă gîndul,
iată c-ani ajuns la ţel.
Slabă fost-a-mpotrivirea,
dar, chiar de era mai cruntă,
cel care pe rege-nfruntă
nu ajunge nicăirea.
Stă de strajă în cetate
contele de Cabra, care
ar lovi fără cruţare
oşti ce-ar vrea a se mai bate

REGELE
Bine este c-a rămas
contele acolo : oastea
va-ntări în zilele-astea,
cînd stăpîn e peste pas.
Astfel, nici Alfonso, care
strînge portugheza oaste,
n-ar putea lovi din coaste
armia biruitoare,
înţelept e Cabra, vrînd
însuşi a păzi cetatea,
el ce e-n deplinătatea
forţei plină de avînt!
Face tot ce se cuvine,
stînd drept strajă credincioasă,
apărînd regala casă,
spre-al regatului meu bine.

SCENA XI
FLORES, rănit; aceiaşi.

FLORES
Don Fernando, rege mare ;
si catolic, cărui cerul
a Castiliei coroană
să i-o dăruiască fost-a,
ca unui bărbat cum altul
nu-i pe lume — cu rugare
vin la tine, să asculţi
despre fărdelegea cruntă,
cum nu s-a mai săvîrşit,
din ţinuturile-n care
soarele răsare, pînă-n
celelalte, unde-apune.

REGELE
Trage-ţi răsuflarea.

FLORES
Rege
preamărit, nu pot să-ntîrzii
povestirea asta tristă,
căci mi-s rănile prea grele
şi scurtată clipa vieţii.
Din Fuenteovejuna
vin, din tîrguşoru-n care
şi-au ucis locuitorii
seniorul, cu cruzime
dincolo de-nchipuire.
Ah, supuşii răsculaţi

l-au ucis pe Fernan Gomez,
indignaţi ei, ca vasali,
de-o pricină prea măruntă.
L-au făcut tiran şi toţi,
toţi, crezînd în acest zvon,
săvîrşit-au crunta faptă.
Casa lui o dărâmară,
nevoind nici să-l asculte
cînd, jurînd chiar pe credinţa
lui de cavaler, le-a spus
ca dreptate le va face.
Nu l-au ascultat, cum zic,
ba, mai rău se-nverşunară,
pieptu-i, purtător al crucii,
străpungîndu-l si tăîndu-1.
Ciuruit de răni adînci,
de la o fereastră-naltă
l-aruncară la pămînt,
unde sute de femei
prinsu-l-au în vîrf de suliţi.
Mort, îl duseră-ntr-o casă
şi la mort se năpustiră,
barba, pletele smulgîndu-i,
faţa scrijelindu-i groaznic.
Aşa tare-l ciopârţiră,
de-i rămaseră întregi
doar urechile... Apoi,
stema i-o făcură toată
bucăţele, bucăţele,
tot strigînd că, -n locul ei,
herbul tău regal să-l pună
e nevoie — căci adînc
îi jigneşte stema lui.
Îi prădară apoi casa,
cum ar fi făcut duşmanii,
împărţind, cu veselie,
bunurile între ei.
Eu, ascuns, văzut-am totul,
căci nefericita-mi soartă
nu mi-a-ngăduit să-mi pierd
viaţa în prăpădul ăsta.
Ziua-ntreagă am tot stat
în ascunzătoarea mea,
aşteptând să vină noaptea,
ca să fug, s-ajung la rege
şi să-i spun povestea toată.
Fă, o, rege, căci eşti drept,
fă ea o osîndă dreaptă,
pentru crunta far delege,
să primească-aceşti barbari.
Sîngele celui ucis
strigă, cere să-ţi vădeşti,

rege, cruda ta asprime.

REGELE
Poţi să fii încredinţat
că pedeapsa-.şi vor primi-o.
Tristă-i foarte întîmplarea
şi mă tulbură adînc.
Plece un judecător
deîndată-n acel tîrg,
faptele să cerceteze
şi să dea, pe loc, osînde
crunte, care să rămînă-n
veci de veci pilduitoare.
Plece şi un căpitan,
spre-al păzi cu străşnicie,
căci pedeapsă aspră cere
marea lor neobrăzdare.
Şi-ajutaţi-l pe soldat
rănile să-şi lecuiască.

SCENA XII
Piaţă în Fuenteovejuna.
ESTEBAN, FRONDOSO, BARRILDO, MENGO, LAURENCIA, PASCUALA,Ţărani și Ţărănci; poartă capul lui Fernan Gamez într-un vîrf de lance.

CÎNTĂREŢII
(cîntă.)
Trăiască Fernando
şi-a lui Isabela,
şi moară tiranii.

BARRILDO
Zi-ţi, Fromloso, tu urarea !

FRONDOSO
Zău c-o zic, şi şchioapă dacă-i ;
la vreun vers, alt meşter facă-i
de îndată îndreptarea.
„Să trăiască Isabel
şi Fernando de-Aragon
căci sînt una, sus pe tron,
el cu ea şi ea cu el.
Sfîntu-arhanghel Mihael
ducă-i sus, la cer, de mînă,
şi trăiască mulţi ani, pînă
un tiran n-o să rămînă !"

LAURENCIA
Zi şi tu, Barrildo.

BARRILDO
Strună
o să-mi meargă, că-i gîndită.

PASCUALA
Păi, cu grijă de-i rostită,
o fi bună şi prea bună.

BARRILDO
„Să trăiască marii regi,
că-s măreţi învingători
şi ne-or fi ocrotitori,
făcători de drepte legi !
Să învingem pururi, deci,
mari şi mici duşmani de ţară –
şi tiranii toţi să moară !"

CÎNTĂREŢII
(cîntă.)
Trăiască Fernando
şi-a lui Isabela —
şi moară tiranii !

LAURENCIA
Zică Mengo.

FRONDOSO
Mengo zică !

MENGO
Io-s poet de viţă-aleasă !

PASCUALA
Stihul meşter o să-ţi iasă,
pe din dos, din burticică.

MENGO
„O duminică întreagă,
biciui-mă, ticălosul,
de-mi vărgă adînc tot dosul,
însă buca mea beteagă,
unsă bine, nu-i azi bleaga,
deci Fernando să trăiască,
el şi dona Isabela —
şi să moară tirănoii !"

CÎNTĂREŢII
(cîntă)
Trăiască Fernando
şi-a lui Isabela —
şi moară tiranii.

ESTEBAN
Pune capul colo.

MENGO
Zici
c-are chip de spînzurat.

REGIDORUL
Herbul marelui regat
uite-l.

SCENA XIII
JUAN CEL ROŞU, care aduce un scut cu armele regale; aceiaşi.

ESTEBAN
Puneţi-l aici,

JUAN CEL ROŞU
Unde-l punem ?

REGIDORUL
Chiar în sala
de consiliu.

ESTEBAN
Ce frumos !

BARRILDO
E-o minune !

FRONDOSO
Maiestos
soare ni-i, de toată fala !
Nouă zi răsare-n ţară !

ESTEBAN
Ura pentru Aragon,
Castilia şi Leon —
şi tiranii toţi să moară !
Tu, Fuenteovejuna,
de-un bătrân păţit ascultă ;
sfatu-i bun, de vreme multă,
bine-a prins întotdeauna.
Regii-or vrea să cerceteze
ce s-a întâmplat, oricum,
căci le este-aproape-n drum
târgul nostru... Cu minţi treze,
zic ea noi s-o ţinem una.

FRONDOSO
Ce anume ai de gînd ?

ESTEBAN
Să murim, mereu spunînd,
toţi : Fuenteovejuna.

FRONDOSO
Sfatul e-nţelept, da, da,
căci Fuenteovejuna
a dezlănţuit furtuna.

ESTEBAN
Veţi răspunde, deci, aşa ?

TOŢI
Da, da.

ESTEBAN
Pe judecătorul
eu voi face-acum; punînd
întrebările pe rînd.
Voi, răspundeţi,.. Vino-ncoace,
Mengo... Stai la stâlp.,. Da, bine,
Te căznesc...

MENGO
Ah, n-ai aflat
ghiuj mai slab ?

ESTEBAN
Adevărat
ai crezut că-i totul ? Cine
la ucis pe comandor ?

MENGO
Spuun : Fuenteovejuna.

ESTEBAN
Şi de te căznesc ?

MENGO
Totuna,
zic tot asta, pînă mor.

ESTEBAN
Spui ?

MENGO
Spun !

ESTEBAN

Cîine, spune !

MENGO
Gata,
spun : Fuenteovejuna.

ESTEBAN
Daţi !

MENGO
În van.

ESTEBAN
Mai daţi-i una !
Hei, li-i caca judecata !

SCENA XIV
REGIDORUL, aceiaşi.

REGIDORUL
Mă, ce faceţi voi aici ?

FRONDOSO
S-a-ntîmplat ceva, Quadrado ?

REGIDORUL
Vine-un june.

ESTEBAN
Vestea ad-o,
c-o tulim toţi, mari şi mici.

REGIDORUL
E cu el un căpitan.

ESTEBAN
Dracu chiar cu el de vine,
ce răspuns să dea prea bine
ştie fiece ţăran.

REGIDORUL
Oameni arestează-ntruna !

ESTEBAN
Mengo, zi-i, pe comandor
cine l-a ucis ? Dă-i zor !

MENGO
Spun : Fuenteovejuna.

SCENA XV
Reşedinţa Maestrului de Calatrava, la Almagro.
MAESTRUL, un SOLDAT

MAESTRUL
Groaznic, groaznic cazul este!
Cruntă-i fu urgia sorţii !
Mai că-s gata pradă morţii
să te dau pentru-astă veste.

SOLDATUL
Sînt doar curier, senor ;
greu amare veşti ţi-aduc,

MAESTRUL
Ah, acest popor năuc
ce-a-ndrăznit ! E-ngrozitor !
Oameni am să iau, cincizeci,
şi-acest tîrg al infamiei,
însumi de pe faţa gliei
O să-l şterg, ca pentru veci,
om să nu rămînă-n el !

SOLDATUL
Ah, l-ai supăra pe rege,
căci ascultă de-a lui lege,
de o vreme,

MAESTRUL
În ce fel
l-au ales stăpîn pe rege,
cînd ai ordinului sînt ?

SOLDATUL
Dreptul regelui e sfînt :
judecata poate-alege
ai cui sînt.

MAESTRUL
Prin lege, oare,
i s-a smuls ceva din mînă
regelui ? Ai săi rămînă,
căci e suveran şi mare.
Pot mînia-i să-mi atrag
dacă nu îi fac pe voie.
Nu de voie — de nevoie —
am să-i calc deci eu în prag.
Eu la rege am să vin
vinovat, dar anii mei
tineri, cu vădit temei,

vina mi-or scădea puţin.
Ruşinat de merg, onoarea
nu-mi pătez, prin asta, eu ;
şi, - apoi, interesul meu
spune c-asta mi-i cărarea
(Ies din scenă.)

SCENA XVI
Piaţa din Fuenteovejuna,
LAURENCIA, singură.

LAURENCIA
Iubind —pentru iubitul meu mă tem —
Şi asta-i cazną nouă în iubire ;
că, -n dragoste de-aştepţi năpăstuire,
prin griji, strîngi temeri peste temeri, ghem.
Cînd iar în ochi încrederea rechem,
mi-o risipeşte teama peste fire,
căci chin pentru credinţă-i o simţire
a unui neînduplecat blestem.
Eu soţul mi-l ador — şi suferinţa
îmi creşte-n piept, simţind că rău-l paşte.
Doar binele-i mi-a fost şi-mi e dorinţa.
Aproape de-i, că sufăr se cunoaşte —
şi, sigur, mor de ştiu că e departe.

SCENA XVII
FRONDOSO, LAURENCIA

FRONDOSO
Laurencia, iubito !

LAURENCIA
Ah, soţ scump, cum de cutezi
să te-arăţi ?

FRONDOSO
Ce vină crezi
c-aş avea ? Tu mi-ai găsit-o ?

LAURENCIA
Eu mă tem de grea năpastă
grijă ai de tine, zău !

FRONDOSO
Cerul te-apere de rău,
preafrumoasa mea nevastă.

LAURENCIA
Nu te trece-un crud fior,
cînd vezi ce se-ntîmplă ? Cînd
crud cu toţi e, rînd pe rînd,
cel ce ni-i judecător ?
Viaţa apăra-ţi ! Fugi, dragă,
n-aştepta să fii lovit.

FRONDOSO
Oare cum aş fi privit,
de-aş fugi, de obştea-ntreagă ?
Pot să-i las eu, la năpastă,
pe ceilalţi ? La greu prăpăd ?
Să-ncetez să te mai văd ?
Nu-mi cere să plec, nevastă.
Nu se cade mie paznic
doar să-mi fiu, mai îndeobşte,
cînd e-ameninţată-o obşte
de un rău atît de groaznic.
(Ţipete în culise.)
Parcă ţipă oarecine...
Cred că-i unul, draga mea,
ce-i supus la cazană grea...
Să ciulim urechea bine !

SCENA XVIII
Un JUDECĂTOR, ESTEBAN, un COPIL,
PASCUALA şi MENGO, într-o temniţă, alătiri; aceiaşi.

JUDECĂTORUL.
(în culise.)
Spune, moşule !

FRONDOSO
La chin
e-un bătrîn suspus !

LAURENCIA
Ce cruzi
sînt cu el, Frondoso, -auzi ?

ESTEBAN
(în culise.)
Să răsuflu-un pic...

JUDECĂTORUL
(în culise.)
Puţin,
lasă-l... Cine l-a ucis ?

ESTEBAN
(în culise.)
Spun : Fuenteovejuna.

LAURENCIA
Fii slăvit întotdeauna,
tată !

FRONDOSO
Brav bărbat!
.....[5]

JUDECĂTORUL
(în culise.)
Pe acest băiat,
strînge-l ! Cîine, cine-a fost ?
Taci ? Hai, beţivane prost,
strînge-l mai nenduplecat !

COPILUL
(în culise.)
Spun : Fuenteovejuna
l-a ucis.

JUDECĂTORUL
Vă strîng de gît !
Spuneţi : cin' la omorît ?
Ticăloşi nemernici !

FRONDOSO
Una
spune şi-un copil căznit !

LAURENCIA
Brav popor !

FRONDOSO
Puternic !

JUDECĂTORUL
Steie
la căznit acea femeie !
Hai, la stîlp cu ea ! Smucit,
mîna-i răsuciţi! Daţi zor !

LAURENCIA
Şi-a ieşit din fire rău !
Orb e de mîrîie...

JUDECĂTORUL
Zău,

---

[5] Lipsă versuri în original

jur la stîlp că vă omor,
chinuindu-vă într-una !
Cine, deci, pe comandor
l-a ucis ? Spui ?

PASCUALA
(în culise.)
Spune, senor,
spun : Fuenteovejuna.

JUDECĂTORUL
Strînge !

FRONDOSO
Strîngi în van !

LAURENCIA
Nici ei,
Pascualei, nici că-i pasă !

FRONDOSO
Cînd nici pruncii nu se lasă î

PASCUALA
Ceruri sfinte ! Auu !

JUDECĂTORUL
Nu vrei,
să mai strîngi ?

PASCUALA
Spuuun !

JUDECĂTORUL
Tot minciuna?

PASCUALA
Nuu ! Fuenteovejuna !

JUDECĂTORUL
Adă-mi-l pe rotofei —
ăla, gol şi gras !

LAURENCIA
E el,
Mengo, bietul !

FRONDOSO
Ah, mă tem
că va spune ! Ce blestem !

MENGO

(în culise.)
Au, auu !

JUDECĂTORUL
Strînge mai cu zel !

MENGO
Auuu !

JUDECĂTORUL
Vrei ajutor ?

MENGO
Au, spuun !

JUDECĂTORUL
Cine, deci, pe comandor
l-a ucis ? Spui ?

MENGO
Auu, senor !

JUDECĂTORUL
Mai slăbeşte-l — voie-ţi dau.

MENGO
Au, zău, spun.

FRONDOSO
L-apucă frica !
Spune tot !

JUDECĂTORUL
La stîlp !

MENGO
Auu ! Vaaai !
Spuun, spuuun !

JUDECĂTORUL
Cine-a fost ? Spui, ai ?

MENGO
Fuenteovejunica !

JUDECĂTORUL
S-au ticăloşit de tot
şi de cazne îşi bate joc.
Ăsta gras credeam pe loc
că va spune ! Nu mai pot !
Hai, 1ăsaţi-l !

FRONDOSO
Mengo, dragă,
Dumnezeu te aibă-n pază ;
c-o să spui îmi era groază
şi îmi piere teama-ntreagă.

SCENA XIX
BARRILDO şi REGIDORUL ies din temniţă, împreună cu MENGO,FRONDOSO, LAURENC1A

BARRILDO
Bravo, Mengo !

REGIDORUL
Şi pe bune !

BARRILDO
Vivat Mengo !

FRONDOSO
Brav— e-he !

MENGO
Au, auu !

BARRILDO
Bea şi mîncă.

MENGO
Ce?
Auuu!

BARRILDO
Dulceaţă.

MENGO
Nu mai spune
Au, auuu !

FRONDOSO
Dă de duşcă, măi,
vinul !

BARRILDO
.....Aşa, aşa.

FRONDOSO
Vînu-i lunecos... Ia, bea.

LAURENCIA
Şi să mai mănînce dă-i.

MENGO
Ay, ay !

BARRILDO
E paharul meu
ăsta.

LAURENCIA
Nu mai ai paharnic,

FRONDOSO
Cel ce tace bea amarnic !

BARRILDO
Ei, mai vrei ?

MENGO
Ay, ay ! Da. vreu.

FRONDOSO
Bea, că meriţi.

LAURENCIA
Nu masori
vinul.

FRONDOSO
Ia-l şi-l înveleşte,
că asudă şi răceşte.

BARRILDO
Zi, mai vrei ?

MENGO
Doar de trei ori..
Ay !

FRONDOSO
Întreabă de ai încă.

BARRILDO
Am... Bea, trebuie să bei,
dacă ştii să taci... Dar ce-i ?
Ce ai ?

MENGO
Nasul mă mănîncă...
Măi, fac guturai !

FRONDOSO
Întruna,
bea din asta mai cu spor.
Spui cine... pe comandor...

MENGO
Ay ! Fuenteovejuna !
(Ies din scenă Barrildo, Regidorul şi Mengo.)

SCENA XX
FRONDOSO, LAURENCIA

FRONDOSO
Merită cinstit; Ştii una ?
Ştii pe comandor chiar cine
l-a ucis ?

LAURENCIA
Ştiu, dragă bine
chiar Fuenteovejuna.

FRONDOSO
Chiar Fuenteovejuna ?

LAURENCIA
Ah mă sperii... De nu, cine ?

FRONDOSO
Eu cum te-am ucis pe tine ?

LAURENCIA
Prin iubirea mea, nebuna.

SCENA XXI
Reşedinţa regilor la Tordesillas .
REGELE, REGINA, don MANRIQUE

DONA ISABEL
Maiestate, ce plăcere
să te văd aici!

REGELE
Regina,
gloria mi-i mai deplină
la augusta ta vedere !
La hotarul portugal
m-am oprit...

DONA ISABEL
Se înţelege
ţara le-o-mpresori, o, rege,
cînd prileju-i triumfal.

REGELE
Şi-n Castilia ce-i ? Spune.

DONA ISABEL
Pace bună.

REGELE
Cînd de tine
e ocîrmuită bine,
faptul nu e o minune.

DON MANRIQUE
Ţi se-nchină, maiestate,
azi, venind la tronul slavei,
chiar maestrul Calatravei.
Roagă, să-l primeşti... Se poate ?

DONA ISABEL
Eu aş vrea să-l văd

DON MANRIQUE
Luptînd
împotrivă-i, ne-am dat seama
că e tinăr, dar dă iama
în duşmani, cumplit, oricînd.
(Iese din scenă.)

SCENA XXII
MAESTRUL, *REGELE, REGINA*

MAESTRUL
Rodrigo Tellez Giron,
maestru de Calatrava,
cere, lăudîndu-ţi slava,
îndurare de la tron.
Am urmat un sfat străin
şi-am greşit, mărite rege,
neştiind a înţelege
care-i dreptul tău divin;
sfatul lui Fernando, care
fost-a sfat neînţelept
şi acuma este drept
ca, umil, să-ţi cer iertare.
Dacă-ţi merit îndurarea,

rege, eu, de-acum nainte,
cu o dragoste fierbinte
te-oi sluji... Şi cum cărarea
ta se-ndreaptă spre Granada,
îţi făgăduiesc, mărite,
că, în luptele cumplite,
o să vezi ce-mi poate spada,
lovituri dînd, crude, grele.
O, cu tine de mă duci,
roşiile mele cruci
le-oi nălţa pe-a lor crenele.
Şi ostaşi aduc, buni foarte,
vreo cinci sute, chiar mai mult,
ce-n al luptelor tumult,
te-or sluji pînă la moarte.

REGELE
Sus, maestre — şi oricînd
mie o să-mi calci în prag,
o să fii primit cu drag.

MAESTRUL
Pe-ntristaţi îi mîngîi, blînd !

DONA ISABEL
Fapta, vorbele din plin
ţi le preţuiesc.

MAESTRUL
Regină,
o Estera eşti, divină —
şi-i un Xerxe el, divin.

SCENA XXIII
DON MANRIQUE, aceiaşi.

DON MANRIQUE
E-aici, doamne, acel jude
care-a cercetat furtuna
din Fuenteovejuna,
locul răzvrătirii crude.

REGELE
(donei Isabel.)
Doamnă, fii judecător.

MAESTRUL.
ah, vasal de a-aş- fi, doamnă,
eu le-aş arăta ce-nseamnă
să ucizi un comandor.

REGELE
Scapi de-asemeni grea povară.

DONA ISABEL
Dar. la timpul cuvenit,
trag nădejdi că, negreşit,
ai s-o porţi pe umeri iară.

SCENA XXIV
JUDECĂTORUL, aceiaşi.

JUDECĂTORUL
La Fuenteovejuna
m-ai trimis, mărite rege,
ca porunca ta, ce-i lege,
s-o-mplinese, ca-ntotdeauna.
Cercetînd cumplitul fapt
şi-ntrebări punînd, grămadă,
n-am putut s-aduc dovadă
nici o foaie, nici un act,
c-au răspuns cu toţii una,
cu curaj nedezminţit,
orişicît i-am chinuit
doar Fuenteovejuna.
Am căznit cumplit de tot
vreo trei sute, dar, senor,
am putut, din gura lor,
doar acest cuvînt să scot.
Chiar copii la stîlp am pus,
prunci de zece ani, dar chiar
de i-am chinuit barbar,
tot acest cuvînt l-au spus.
Şi cum, doamne, toţi; în gloată,
una spun, atîta poţi :
ori îi ierţi acum pe toţi,
ori ucizi comuna toată.
Toţi în faţa ta se-nchină
și-s aici - și poți,senor
s-auzi tot din gura lor.

REGELE
Dacă-s toţi aici — să vină !

SCENA XXV
ESTEBAN, ALONSO, FRONDOSO, LAURENCIA,
MENGO, Ţărani şi Ţărance.

LAURENCIA

Aştia-s regii ?

FRONDOSO
Stau făloşi
pe-al Castiliei nalt tron.

LAURENCIA
Fericească-i sîn Anton !
Zău că tare sînt frumoşi.

DONA ISABEL
Ei sînt răsculaţii ?

ESTEBAN
Cei
din Fuenteovejuna
vă vor fi întotdeauna
credincioşi supuşi... O, ei
nu-ndurară tirania
unui comandor, ce multe
a făcut, să ne insulte,
neştiind ce-i omenia.
Mult ne-a păgubit în toate
ne-a furat femei, pămînt,
şi-mpotriva lui, nicicînd,
n-am putut afla dreptate.

FRONDOSO
Chiar şi peste fata asta,
ce mi-o dete cerul mie,
fericire pururi vie,
dînsul abătu năpasta,
căci, în noaptea nunţii chiar,
de parc-ar fi fost a lui,
a răpit-o dumnealui
şi s-ar fi purtat barbar
şi cu dînsa, doar că ea,
cum şi plină de dîrzie-i,
sfîntă cinstea fecioriei
a ştiut a-şi apăra.

MENGO
Să vorbesc, trec eu la rînd,
de-mi dai voie, se-nţelege,
şi-o să spun, mărite rege,
ce-mi făcu... Odată, vrînd
de ciracii lui pe-o fată
să o scap. cînd ei, cu sila,
după ei voiau copila
s-o tîrască de îndată, —
Nero ăla — cică domn ! —
porunci să fiu bătut,

încît dosul mi-a făcut
ca nişte feLii de somn.
Trei au fost, aşa de răi,
că m-au biciuit, încît,
dosul mi-i şi-acu urît
şi-ncă plin de vînătăi.
Cheltuii, de-atunci încoace,
pentru prafuri şi-ale leacuri,
bun bănet, cît nici, de veacuri,
avuţia mea nu face.

ESTEBAN
Vrem, la bine şi la rău,
noi să fim ai tăi, senor.
Am şi pus, pilduitor,
pe perete, herbul tău.
Să-ţi araţi mărinimia
aşteptăm toţi, împreună...
Ca supuşi, îţi dăm arvună,
rege, nevinovăţia.

REGELE
Cum nu poate fi în scris
dovedită fărdelegea,
pedepsi n-o poate legea
şi iertate toate vi-s.
Iară vechiul tîrguşior
legii mele-o să-l supun,
cît nu i-om alia un bun
comandor moştenitor.

FRONDOSO
Faptele şi vorba una,
maiestate,-ţi sînt, fireşte..
Drag senat, aici sfîrşeşte
şi *Fuenteovejuna.*